

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

POLITIKOS MOKSLŲ BAKALAURO PROGRAMA

ERIKAS VINCIŪNAS

IV kurso studentas

**MINKŠTOJI GALIA
RUSIJOS SPORTO POLITIKOJE**

BAKALAURO DARBAS

Darbo vadovas: J. Dementavičius

Vilnius, 2018

Bakalauro/magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

(data) (v., pavardė) (parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data) (Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIS APRAŠAS

Vinciūnas E. Minkštoji galia Rusijos sporto politikoje: Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas/ VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas J. Dementavičius.- V., 2018.-36 p.

Reikšminiai žodžiai: minkštoji galia, Rusijos sporto politika, dopingo skandalas, Sočio Olimpines žaidynės.

Šiame darbe analizuojami minkštosios galios veikimo instrumentai Rusijos sporto politikos kontekste. Naudojantis klasikine Joseph S. Nye minkštosios galios teorine prieiga, tiriami minkštosios galios resursų- politinių institucijų bei politinės ideologijos- atspindžiai Rusijos sporto politikoje. Pasitelkiant Sočio Olimpines žaidynių metu vyravusį politinį-ideologinį naratyvą bei pastarųjų metų sporto pasaulį sukrėtusį dopingo skandalą mėginama atskleisti minkštosios galios instrumentų raišką- kas didina, o kas potencialiai mažina Rusijos minkštąją galią.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas (*Minkštoji galia Rusijos sporto politikoje*) yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

TURINYS

Įvadas.....	6
1.Minkštoji galia kaip teorinė prieiga.....	9
1.1 Galios veidai (angl. Faces of Power)	9
1.2 Minkštosios galios kanalai.....	12
1.3 Marcel H. Van Herpen trigubos minkštosios galios redukcijos modelis.....	14
2. Sportas kaip tarptautinių santykių elementas ir minkštosios galios įrankis	15
3. Rusijos minkštosios galios interpretacija	20
3.1 Sporto institucijų kaip minkštosios galios įgyvendintojos formavimas	24
3.2 Rusijos- Sočio Olimpinių žaidynių šeiminkės- ideologinis pasaulis ir jo sklaida renginio plotmėje kaip minkštosios galios tyrinys	25
3.3 Pergalės kaip nenugalimumo ideologijos pagrindas bei minkštosios galios instrumentas.....	26
3.4 M. van Herpen trigubos minkštosios galios redukcijos modelis. Rusijos sporto politikos kontekstas.....	29
3.4.1 I-oji redukcija- valstybės dominuojantis vaidmuo konstruojant minkštąją galią per sportą	29
3.4.2 II-oji redukcija- nulinės sumos žaidimo projekcija, atsispindinti Rusijos sporto politikoje	30
3.4.3 III-oji redukcija- tikslas pateisina priemones arba nelegalumas pateisinamas, jei tarnauja minkštajai galiai	31
3.5 Sporto kaip švelniosios galios praradimo procesas – Rusijos dopingo atvejis.....	32
3.5.1 Rusijos valstybinis dopingo skandalas- svarbiausi faktai bei chronologija	32
3.5.2 Rusijos oficiali neigiančioji pozicija ir minkštoji galia.....	35
Išvados	40
Literatūros sąrašas	42
SUMMARY	48

Įvadas

Pastaruoju metu minkštoji galia tampa viena pagrindinių valstybės užsienio politikos vykdymo formų. Pagal klasikinį amerikiečių politologo Joseph S. Nye apibrėžimą, minkštoji (kitaip- švelnioji) galia suprantama kaip patrauklumo galia, t.y gebėjimas paveikti kitų valstybių elgesį ir įtikinti savo vykdomos politikos bei tikslų siekimu nepasitelkiant prievartos ar ekonominių paskatų, papirkinėjimo.¹ Minkštosios galios veikimas savo esme yra priešingas kietajai galiai, kuriai priskiriama karinė galia, įvairios sankcijos, ekonominis spaudimas ir kiti prievartiniai bei priverstiniai valstybių veiksmai, o ir šių galių resursai kardinaliai skiriasi: kietoji galia remiasi materialiaisiais (kariniai pajėgumai, pinigai), kuomet minkštoji galia pagrinde kyla iš valstybės deklaruojamų bei įgyvendinamų vertybių bei idėjinio/kultūrinio šalies patrauklumo, diplomatijos bei istorijos. Kita vertus, valstybės dažnai naudojasi abiem instrumentais, juos pajungdamos į efektyvią užsienio ir vidaus politikos strategiją, kas yra vadinama protingąja galia (*angl. Smart power*). Šis konceptas, taip pat kaip ir kietoji galia, paminėjimo verti todėl, kad būtų galima diferencijuoti šių galių veikimo principus nuo minkštosios galios, tačiau visas dėmesys bus skiriamas minkštosios galios interpretacijai.

Tarptautinių santykių profesorius bei teoretikas A. Sergunin'as teigia, jog Rusijos minkštosios galios strategijos klausimai vis dar nėra pakankamai išnagrinėta sritis mokslinėje literatūroje.² Autorių darbuose pastebimas dominuojantis Rusijos minkštosios galios kanalas-tai viešoji diplomatija per tėvynainius- etninius, rusakalbius rusus už Rusijos Federacijos ribų (*angl. compatriots*). Ji nutaikyta į buvusias po- Sovietines valstybes, Baltijos šalis bei Europos Sąjungos (ES) Rytų partnerystės šalis.³ Mokslininkė Y. Osipova dėsto, jog, nors Rusijos minkštosios galios koncepcija bei taikymas Rytų šalių medijose bei mokslininkų darbuose sulaukia dėmesio, Vakarų Europos bei JAV mokslininkų darbuose neatsispindi ir tebėra plačiai neištyrinėta sritis.⁴ Ji taip pat pabrėžia, jog Rusija į minkštosios galios idėją pasižiūrėjo per savą kultūrinę, istorinę bei socio-politinę prizmę bei pritaikė savaip, jog šį tarnautų jų reikmėms.⁵ Tiek jos, tiek lietuvių kilmės amerikiečių politikos mokslininkės Agnia Grigas darbuose akcentas Rusijos minkštosios galios taikyme- artimo užsienio (*angl. near abroad*) idėja. Y. Osipova kalba apie Ukrainos atvejį, kuomet Rusija aneksavo Krymą ir tuo grindė tėvynainių išgelbėjimu bei jų teisių išsaugojimu (kietosios

¹ Joseph S. Nye, „Soft power: The Means to Success in World Politics“. United States: *PublicAffairs*, 2004, 6.

² A. Sergunin et al., 348.

³ Ten pat, 348-350.

⁴ Yelena Osipova. "“Russification” of “Soft Power”: Transformation of a Concept." Exchange: *The Journal of Public Diplomacy* 5.1 (2014): 56-60.

⁵ Ten pat, 58.

galios veiksmai, bandant juos „sušvelninti“ švelniosios galios bei tarptautinių teisės normų taikymu).⁶ Tuo tarpu Agnia Grigas savo darbe *Legacies, coercion and soft power: Russian influence in the Baltic States* pabrėžia Kremliaus bandymą paveikti, daryti politinę įtaką Baltijos šalyse, taikydama tą patį artimo užsienio principą.⁷ Abiem atvejais Rusija patyrė savo įtakos buvusioje po-sovietinėje erdvėje mažėjimą (Ukrainoje- įvykusi Oranžinė revoliucija, vėliau po dešimtmečio sekusi Maidano revoliucija ir režimo pokytis, taip pat Ukrainos svarstymai dėl stojimo į ES; Baltijos valstybės- įstodamos į ES) ir, derindama kietosios ir minkštosios galios įrankius, mėgina šią įtaką susigrąžinti, dar labiau aukodama įvaizdį bei prestižą Vakarų akyse. A. Grigas savo darbe trumpai užsimena ir apie sportą, kaip instrumentą Rusijai didinti minkštąją galią Baltijos šalyse. Minima Rusijos kontinentinė ledo ritulio lyga, vienijanti po-sovietinių valstybių komandas. Pavyzdys- Latvijos Rygos „Dinamo“ komanda, remiama Rusijos dujų tiekėjų. Kitos komandos taip pat skatinamos atvykti ir gauti puikias sąlygas Rusijos komandose, o vis tai prisideda prie Rusijos įtakos bei patrauklumo didinimo artimame užsienyje.⁸

Šiek tiek susipažinus su Rusijos minkštosios galios strategija, galima suprasti, jog autorių darbuose dominuojanti artimo užsienio idėja užgožia sporto, kaip galimai reikšmingo veiksnio/įrankio minkštosios galios taikyme. Šiame darbe bus bandoma pagrįsti, kad sportas gali būti ir yra reikšmingas minkštosios galios įrankis. Tyrimo erdve taps Rusijos sporto politika po Sovietų Sąjungos žlugimo, retrospektyviai sugrįžtant ir į sovietinį periodą, kad būtų geriau suprastas Rusijos sporto politikos kontekstas. Taip bus mėginama įnešti indėlį į minkštosios galios tyrimų erdvę, ieškant atsakymo į pagrindinį klausimą, kuris apims būdus, kuriais Rusija sportą išnaudoja kaip minkštosios galios įrankį. Geresniam tyrimo klausimo supratimui tinkamas iliustratyvus pavyzdys- dabartinis Rusijos sporto dopingo skandalas. Šis sporto pasaulį sukrėtęs įvykis apeliuoja į sisteminių ir legalumo ribas peržengusį valstybės indėlį į nesąžiningos konkurencijos sporte vystymą ir pergalių siekimą, paminant Olimpinius sąžiningumo principus. Valstybės įsikišimas leidžia kalbėti ir apie sporto, kaip minkštosios galios instrumento, panaudojimą nelegaliomis priemonėmis.

Jei pripažinsime, jog Rusijos sporto dopingo programa buvo vykdoma sąmoningai, tuomet atsiranda problema dėl šių veiksmų vertinimo. Viena vertus, tai galima įvardinti kaip bandymą didinti valstybės minkštąją galią, kuris patyrė fiasko bei veikiausiai tik sumažino šios valstybės patrauklumą. Tačiau akademinio lygmeniu šis procesas ir sąmoningų veiksmų seka yra įdomi pati iš

⁶ Y. Osipova, 70-72.

⁷ Agnia Grigas. *Legacies, coercion and soft power: Russian influence in the Baltic States*. London: Chatham House, 2012.

⁸ A. Grigas, 9.

savęs, kadangi kelia daug klausimų, kaip minkštoji galia gali būti mėginama didinti nelegitimiais, neteisėtais, nelegaliais būdais. Rusijos dopingo skandalą galima laikyti atspirties tašku bei tyrimo ašimi, bandant argumentuoti, jog Rusija sportą naudoja kaip minkštosios galios įrankį, tačiau tai tikrai nėra vienintelis dėmuo, per kurį galima politiškai žvelgti į Rusijos sportą.

Ašiniu įvykiu, apjungiančiu dopingo skandalo atgarsius, Rusijos valdžios skleidžiamą naratyvą sporto kontekste bei Rusijos visuomenės bei užsienio reakcijas galima laikyti 2014 m. Sočio žiemos Olimpines žaidynes. Darbe taip pat bus mėginama žvelgti į Rusijos politines institucijas, sporto ministerijos fenomeną, bendrą sporto infrastruktūros dėmenį, aiškinantis sporto kaip minkštosios galios dėmens iliustraciją. Šio darbo išskirtinumas ir naujumas pasižymės tuo, jog beveik nėra padaryta išsamesnių studijų analizuojant sporto, kaip minkštosios galios įrankio, reikšmę valstybės politikai ir ideologijai. Bus mėginama atskleisti, kas potencialiai didina, o kas galbūt mažina valstybės minkštąją galią, pasitelkiant Rusijos sporto politikos atvejį.

Aiškesniam dopingo skandalo atvejo bei minkštosios galios supratimui bus pasitelktas mokslininko, Rusijos politikos ir saugumo eksperto Marcel H. Van Herpen **trigubos** Rusijos minkštosios galios **redukcijos** modelis, per kurį bus žvelgiama į dopingo skandalą. Kadangi šis atvejis savo esme yra negatyvus, nes buvo atskleista valstybinė sistema, kuri leido nelegaliais, neteisėtais ir amoraliais būdais turėti pranašumą sporto aikštelėje, jau teorinėje darbo dalyje paaiškės, kad dėl šio negatyvaus konteksto pateikti minkštosios galios poveikio vertinimą ir atsekti priežastingumą (kas lemia šalies minkštosios galios didėjimą ar mažėjimą) tampa kiek lengviau.

Probleminis klausimas- koku būdu minkštoji galia Rusijoje atsiskleidžia per valstybės vykdomą sporto politiką?

Darbo **tikslas**- parodyti, kaip Rusija išnaudoja sportą kaip minkštosios galios įrankį.

Tyrimo **uždaviniai**:

1. Nustatyti sporto kaip politinio veiksnio egzistavimą.
2. Parodyti, kaip sportas veikia per minkštąją galią (apibrėžti sporto ir minkštosios galios santykį).
3. Pagrįsti, kaip valstybinis dopingo skandalas iliustravo redukcionistinės Rusijos minkštosios galios interpretacijos modelį bei atskleidė jos nelegalumo aspektą.
4. Įrodyti, kaip J. S. Nye teorijoje paminėti minkštosios galios resursai galimai atsispindi Rusijos sporto politikoje.

Tam, kad būtų galima atsakyti į tyrimo klausimus ir pasiekti išsikeltus tikslus, bus pasitelkiama kokybinė atvejo analizė. Kokybinius metodus apims mokslinių darbų analizė, dokumentai, ataskaitos, pranešimai bei oficialių pareigūnų kalbų bei pareiškimų nagrinėjimas.

1.Minkštoji galia kaip teorinė prieiga

1.1 Galios veidai (angl. Faces of Power)

Šiame darbe bus panaudota minkštosios galios teorija, kurios specifiniam mano atvejo analizės pobūdžiui taip pat bus būtina suprasti ir kietosios galios naudojimą bei šios galios instrumentus. Vėliau reikės išsiaiškinti šių dviejų- minkštosios ir kietosios- galių derinimo strategijas, kurios autorių, iš kurių kertiniu laikomas Joseph S. Nye, pozicionuojama kaip išmanioji (*Smart power*) galia bei išsiaiškinti nelegalumo aspekto minkštosios galios taikyme vietą šių teorijų kontekste.

Dauguma mokslininkų sutaria, kad valstybės galios kriterijai bei resursai vis labiau iš apčiuopiamų ir materialių pereina į neapčiuopiamus. Kuomet anksčiau būdavo akcentuojama karinė galia, užkariavimų mastas, materialijų resursų gausa, pasaulis pamažu perėjo prie kitų galios kriterijų, kaip technologinė pažanga, išsilavinimas, valstybės įvaizdis ir tt.⁹ Valstybės galia būdavo nusakoma ir apsprendžiama jos pajėgumu karo atveju, tačiau industrializacija, kapitalizmas, technologinė-infrastruktūrinė pažanga bei valstybių tarpusavyje priklausomybė (*angl. intrerdependence*) lėmė tai, jog karinių resursų realus panaudojimas tapo labai brangus ir dažnai atnešantis priešingus rezultatus.¹⁰ Tačiau tarptautinė politinė sistema vis dar anarchiška, kariniai konfliktai tęsiasi ir, nors tiesioginis jėgos naudojimas yra draudžiamas tarptautinės teisės rėmuose,¹¹ kariniai pajėgumai ir karinių resursų naudojimas vis dar yra svarbus valstybės galios kriterijus. Nepaisant to, J. S. Nye, analizuodamas galios perėjimus (*angl. power shifts*), pabrėžia, jog galios įrodymas glūdi ne galios šaltiniuose (resursuose), tačiau gebėjime pakeisti kitų valstybių elgesį sau naudinga linkme, kitaip tariant galios patraukti į savo pusę (*angl. co-optive power*).¹² Šis gebėjimas iliustratyviai atspindi minkštosios galios esmę ir kertinę idėją, atskleidžiančią minkštosios galios veikimą per patrauklumą ir galimybę veikti patraukiant į savo pusę be prievartos.

Pagrindiniu autoriumi, davusiu pradžių minkštosios galios koncepcijai, laikomas JAV Harvardo universiteto profesorius politologas Joseph S. Nye. Jis galią skirsto į tris galios „veidus“

⁹ Joseph S Nye., „Power in the global information age: From realism to globalization“. *Routledge*, 2004, 55.

¹⁰ Ten pat, 54-56.

¹¹ Ten pat, 56.

¹² Ten pat, 69.

(*angl. Faces of power*): pirmasis galios aspektas buvo apibrėžtas Jeilio politikos mokslų daktaro *Robert Dahl*, kaip gebėjimas paskeisti kito elgesį, kuris yra priešingas jo pirminiems interesams, normas bei strategijoms.¹³ Tokiai galiai išmatuoti reikia žinoti „kito“ (valstybės, organizacijos ar žmogaus) pirminius interesus bei strategijas bei kaip stipriai jos buvo pakeistos galios turėtojo („savininko“). Ilgai netrukus *R. Dahl* apibrėžimas buvo sukritikuotas mokslininkų *Peter Bachrach* ir *Morton Baratz* dėl pamiršto darbotvarkės nustatymo bei formavimo dėmens (*angl. agenda-setting, agenda-framing*), kurie per tai išvelgė antrąją galios „veidą“.¹⁴ Prievarta nereikalinga, kuomet vieni klausimai į darbotvarkę tiesiog nepatenka ir laikomi neaktualiais. Kitas tos pačios galios aspektas- darbotvarkės formavimas- labiau akcentuojamas per probleminių klausimų ignoravimą, dangstymą bei dėmesio nukreipimą kitiems, neva svarbesniems klausimams bei reikalams.¹⁵ Trečiasis galios veidas apima idėjų ir įsitikinimų svarbą, galinčią formuoti „kitų“ primines nuostatas bei norus, preferencijas. Nereikia bandyti keisti kito elgesį, veikimo bei elgesio strategijos, jeigu galima visa tai formuoti.¹⁶ Bandant suprasti šį trečiąją galios veidą susiduriama su problema nustatant, kaip laisvai ir savarankiškai žmonės pasirenka savo preferencijas, tikslus bei strategijas. Taigi, galią suvesti tik į prievartos taikymą yra neteisinga, o jos veikimo būdai tampa vis sudėtingesni bei rafinuotesni. Išsiaiškinus bendrąjį galios konceptą, galima pereiti prie minkštosios galios, kuri artimiausiai trečiajam galios „veidui“.

Minkštąja galia, pagal *Nye*, yra vadinama galimybė paveikti kitus per patrauklumą, asimiliacines (*angl. co-optive*) reikšmes, nenaudojant prievartos ar papirkinėjimo.¹⁷ Šią asimiliaciją galima suprasti kaip vienos valstybės (subjekto) gebėjimą formuoti kitos valstybės prioritetus, interesus ir pačią politiką, kuomet viena šalis kone susitapatina su kita šalimi, veikiant minštajai galiai per kultūrinį, ideologinį patrauklumą bei institucijas, kurios pripažįstamos kaip gerai funkcionuojančios bei pasižyminčios legitimumu.¹⁸ Kaip jau galima suprasti, minkštoji galia veikia per subjekto (šiuo atveju- valstybės) kultūrinį, politinės ideologijos, vykdomos politikos patrauklumą. Jei ši politika yra legitimi, patrauklumas ir minštoji galia dar labiau sustiprinama.¹⁹ Patrauklumas įvardijamas kaip dinaminė jėga, kuris veikia ne tik skirtinguose politikos lygiuose (*angl. high politics, low politics*), tačiau ir kasdieniniame gyvenime, pavyzdžiui, per valstybės

¹³ Robert A. Dahl, *Who Governs: Democracy and Power in an American City* (New Haven, CT: Yale University Press, 1961, 380.

¹⁴ Peter Bachrach and Morton Baratz, „Decisions and Nondecisions: An Analytical Framework“, *American political Science Review* 57, no. 3, 1963, 632-642.

¹⁵ Ten pat, 632-642.

¹⁶ Steven Lukes, „Power and the Battle for Hearts and Minds“, *Millennium*, 2005, 33.3: 477-493.

¹⁷ Joseph S. Nye, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, New York: Basic Books, 1990, 191.

¹⁸ Ten pat, 191.

¹⁹ Ten pat, 191.

kultūrą, sportą, meną, kalbą, muziką ir kt. gyvenimo sritis.²⁰ Čia matome, kad Nye daro relevantiškumo skirtį, kur sportas yra lygiavertis dalykas, kartu su kitais minėtais meno ir kultūros reikškiniais, nors autorius sporto dėmeniui neskiria didelio dėmesio.

Minkštoji galia apima daugiau nei tik patrauklumą ar tikslų įgyvendinimą be prievartos ar karinių veiksmų. Šioje vietoje vertėtų pereiti prie minkštosios galios resursų bei veikimo kanalų bei principų, kas šią galią palaiko bei sustirpina ir atvirksčiai- kas duoda priešingus rezultatus (*ang. counterproductive*). Nors minkštoji galia yra gan naujas konceptas, jos ištakos ir veikimo būdai pastebimi žymiai anksčiau: minimas XVIII a. Europos pavyzdys, kuomet prancūzų kalbos ir kultūros plitimas sustiprino jų galią.²¹ Kalbos plitimas pasitarnavo ir mano tirsiamai šaliai- Rusijai- didinti šalies patrauklumą bent jau lengviau paveikiamam artimam užsieniui.

Reikėtų pastebėti, kad minkštąja galia gali disponuoti ne tik valstybės- korporacijos, nevyriausybinės organizacijos, institucijos, teroristiniai ir kt. tinklai, verslo kompanijos netgi pavieniai žmonės, politiniai veikėjai, garsenybės taip pat ja gali naudotis.²² Tačiau jeigu kalbėsime apie valstybės minkštąją galią, ji priklauso nuo trijų svarbiausių galios resursų: kultūros, politinių vertybių bei užsienio politikos.²³ Kultūra bei politinės vertybės kaip resursų pajėgumas pagrinde priklauso, ar šie aspektai sulaukia palankaus vertinimo tiek šalies viduje, tiek užsienyje, o užsienio politika nuo legitimumo bei moralinio autoriteto žmonių (piliečių) akyse bei už valstybės ribų.

J. S. Nye, pereidamas prie minkštosios galios inkorporavimo į valstybės valdžios strategiją, teigia, jog tai yra gan sudėtingas uždavinys. Visų pirma, taikymo sėkmė priklauso ne nuo taikytojo, t.y valdžios, tačiau nuo tikslinės auditorijos (ką norima paveikti).²⁴ Antra, apčiuopiamiems rezultatams reikia nemažai laiko, o politiniams vadovams, ribojamiems kadencijų trukmės, kantrybės laukti nėra ir tai dažnai tampa nepasiteisinančia investicija. Dar daugiau, minkštoji galia gali būti labai greitai prarandama, kuomet valstybė praranda palankumą bei patikimumą (*angl. credibility*), o jį prarastą vėl susigrąžinti yra labai sunki užduotis.²⁵

Apibendrinus, galia kaip konceptas apskritai yra labai kompleksiškas ir daugiasluoksnis, o jį suvesti tik į prievartą negalima. Nye, pereidamas prie minkštosios galios aiškinimo, akcentuoja nevalstybių veikėjų svarbą disponuojant šia galia. Jis taip pat pabrėžia, kad minkštosios galios

²⁰ Marcel H. Van Herpen, „Putin’s propaganda machine: soft power and Russian foreign policy“, *Rowman&Littlefield*, 2016, 21.

²¹ Nye, *The future of power*, 81-82.

²² Ten pat, 83.

²³ Ten pat, 84-85.

²⁴ Ten pat, 83.

²⁵ Ten pat, 83.

sėkmė priklauso ne tik nuo galios turėtojų, bet ir gavėjų- kitų užsienio valstybių, vietinės visuomenės, trečiųjų šalių ir kt. veikėjų, ar galios turėtojo veiksmai, vykdoma politika bus suprasta kaip morali bei patraukli, ar institucijos bus traktuojamos kaip legitimios bei turinčios moralinį autoritetą. Tam, kad geriau suprasti minkštosios galios veikimo vektorius, dabar verta aptarti minkštosios galios veikimo kanalus.

1.2 Minkštosios galios kanalai

Valstybėms, norinčioms pasiekti apčiuopiamų rezultatų taikant minkštąją galią, neužtenka vien turėti kultūrinio, politinių vertybių bei užsienio politikos patrauklumo. Šioje vietoje reikia pabrėžti atitinkamo švelniosios galios taikymo konteksto, taikytojo (šiuo atveju- valstybės) autoriteto tarptautinėje bendruomenėje bei jo gebėjimo naudojantis tinkamais resursais juos paverčiant kitų veikėjų (valstybių, medijos, tarpt. organizacijų ir kt.) reakcija ar elgesiu, kuri būtų palanki agentui (švelniosios galios taikytojui).²⁶ Čia pamatome, kad minkštosios galios taikyme svarbūs ne tik jos resursai, bet ir kaip jie panaudojami, realizuojami. Todėl reikia išmanyti minkštosios galios kanalus. Kaip valstybės tai išnaudoja?

Kai kuriais atvejais valstybės disponuoja minkštąja galia pačios sąmoningai to nestrateguodamos arba nedėdamos daug papildomų pastangų: tai vadinama pasyvia minkštosios galios prieiga.²⁷ Kaip to pavyzdį galima įvardyti amerikiečių populiariąją kultūrą, Holivudo filmus ir tt., kas sulaukia palankumo ir yra patrauklu nemažai daliai žmonių visame pasaulyje. Kiti veikėjai (dažnai- valstybės) deda aktyvias pastangas pasitelkti minkštąją galią kuriant patrauklumą per įvairias valstybės programas, viešąją diplomatiją, transliacijas, mainus bei pagalbos misijas ir tt. Tad J. S. Nye išskiria du modelius, kaip gali veikti minkštoji galia. Pirmuoju laikomas tiesioginis elgesio modelis, kai kitų valstybių lyderiai bei vadovai gali būti paveikiami kitų valstybių vadovų charizmos, aukštos kompetencijos ir kitų patrauklių savybių (elito ryšiai ir veikimo tinklai čia taip pat yra svarbūs). Netiesioginis būdas, savo ruožtu, remiasi tuo, jog politiniai lyderiai yra paveikiami per visuomenę, trečiąsias šalis, kas sukuria atitinkamą terpę vienokiam ar kitokiam sprendimų priėmimui.²⁸ Tačiau jei veikėjų veiksmai bei sprendimai yra suprantami kaip nepriimtini ar neteisingi, ta palanki terpė sprendimams yra sugriaunama.

²⁶ Joseph S. Nye, „Public Diplomacy and Soft Power.“ *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 1, 2008, 99-101.

²⁷ Nye, *The future of power*, 94.

²⁸ Ten pat, 94-95.

Mėginant dar labiau suprasti veikimo mechanizmą, kaip veikia minkštoji galia, J. S. Nye įveda į mokslinės kontekstą, kuris nusako galimas priežastingumo paieškas, apibrėžiant tikslesnę minkštosios galios įtaką.

<p>I modelis</p> <p>Tiesioginis efektas</p> <p>Resursai → valdžios elitas → patrauklumas → valdžios elito sprendimas ir rezultatas</p>
<p>II modelis</p> <p>Netiesioginis efektas</p> <p>Resursai → visuomenė → patrauklumas/atstūmimas → palanki arba nepalanki aplinka → valdžios elito sprendimas</p>

1 lentelė. *Minkštoji galia: tiesioginis ir netiesioginis priežastingumo modeliai pagal J. S. Nye*²⁹

Pirmasis modelis reikalauja išsamios proceso atsekimo (*angl. process tracing*) analizės, surandant tiesioginį priežastinį ryšį bei atmetant kitas galimas priežastis. Antrajame modelyje turima daugiau faktorių, kurie gali būti panaudoti modelyje, o čia dar gelbėja viešosios nuomonės apklausos (*angl. public opinion polls*) bei turinio analizės (*angl. content analysis*) metodai.³⁰ Taip pat mano darbo reikšminga tai, kad neįgiamiems atvejams žymiai lengviau identifikuoti tam tikrą priežastingumą, kas nulėmė minkštosios galios taikymo nesėkmę, sugadino valstybės reputaciją tarptautinėje arenoje ir tt. Antrajam modeliui aiškinti J. S. Nye pasitelkia aktualią studiją apie minkštosios galios taikymą praktikoje: norint pasiekti teigiamų rezultatų taikant netiesioginį modelį, reikia trijų būtinų sąlygų- komunikuoti norimą idėją tikslinei auditorijai (gavėjui) funkcionalioje idėjų rinkoje, įtikinti gavėją pakeisti požiūrį į politinę problemą bei įsitikinti, kad šis požiūrio pokytis lems norimus pozityvius politinius sprendimus.³¹ Tačiau šis modelio supratimas turi daug trūkumų, kadangi neturi palankios, įgalinančios aplinkos kūrimo per ilgojo laikotarpio patrauklumą elemento.³² Vien jau valstybės palanki nuomonė apie kitą valstybę gali lemti norimus sprendimus, neinstrumentalizuojant šio koncepto ir nepajungiant institucijų kuriant šią minkštąją galią.

²⁹ Ten pat, 95.

³⁰ Ten pat, 94-95.

³¹ Matthew Kroenig, Melissa McAdam, and Steven Weber. "Taking soft power seriously." *Comparative Strategy* 29.5 (2010): 412-431.

³² Nye, *The future of power*, 96-97.

Bendrai pristačius Nye minkštosios galios teorinę prieigą, svarbu nustatyti ir išgryninti, kokius pagrindinius aspektus galime analizuoti tiriant minkštosios galios veikimą:

- a) Valstybės lyderių retorika bei priimti sprendimai
- b) Politinės institucijos
- c) Darbotvarkės formavimas³³
- d) Valstybės ir nevalstybinių veikėjų santykis
- e) Valstybės oficiali pozicija ir ideologija

Reikia pabrėžti, kad būdų, kaip analizuoti minkštosios galios veikimą, disponavimą šia galia yra kur kas daugiau, tačiau mano analizėje svarbiausi bus šie aspektai. Dabar verta pereiti prie minkštosios galios redukcijos modelio, kuris praplės minkštosios galios supratimo konkrečioje erdvėje- Rusijoje.

1.3 Marcel H. Van Herpen trigubos minkštosios galios redukcijos modelis

Bandant teorinį Nye modelį susieti su praktine dalimi, kuri atspindės Rusijos sporto politiką, reikia ieškoti teorinių modelių, kurie leistų aiškiau suprasti šios šalies minkštosios galios interpretaciją ir jos taikymo subtilybes. Galima teigti, jog instrumentalizuotas minkštosios galios suvokimas yra bene esminė detalė, išskirianti Rusijos minkštosios galios suvokimą nuo įprastojo Nye apibrėžimo. Mokslininkas Marcel van Herpen pateikė vadinamąjį **trigubos** minkštosios galios redukcijos modelį, kurio **viena** iš dalių- pilietinės visuomenės kaip galimo ir būtino veikėjo pašalinimas iš minkštosios galios veikimo kanalų, paliekant tik valstybės įtaką ir instrumentus paveikti kitų valstybių sprendimus bei manipuliuoti viešąja nuomone tiek viduje, tiek užsienyje.³⁴ Minkštoji galia supaprastintai buvo suvokta tik kaip įrankis didinti valstybės galią, kuri įprastai suvokiama kietosios galios kategorijomis. **Antrasis** redukcijos punktas- jau minėtasis nulinės sumos žaidimo aspektas, kuris valstybes išskiria į laimėtojas ir pralaimėtojas. Šioje vietoje *Herpen* priduria, jog patrauklumas negali būti sukurtas per kitų menkinimą, bet per paties agento (veikėjo) veiksmus, kurie pripažįstami kitų galios veikėjų.³⁵ Tačiau 2013m. Rusijos federacijos Užsienio politikos strategijoje, kurioje, beje, daug dėmesio skiriama minkštosios galios taikymui, teigiama, jog kiti tarptautinės sistemos dalyviai (*angl. international actors*) minkštąją galią naudoja destruktvyviai ir nelegitimiai, o pavyzdžiu paimami JAV kariniai bei prievartiniai užsienio politikos metodai.³⁶

³³ Minkštosios galios dividendų šios disponuotojas gali tikėtis, jei turi galimybę formuoti politinę darbotvarkę, į ją įtraukdamas palankesnius klausimus, o tuos, kurie gali lemti minkštosios galios nesėkmę, šiuos ignoruodamas.

³⁴ Ten pat, 27-28.

³⁵ Ten pat, 27.

³⁶ Sergunin et al., „Understanding Russia’s Soft Power Strategy“, 350.

Trečiasis redukcijos punktas- atvirkštinis (angl. inverted) minkštosios galios taikymas bei supratimas, kuriame net nelegali veikla, tokia kaip papirkinėjimas, šnipinėjimas gali būti pristatomi kaip naudingi įrankiai valstybės minkštosios galios arešnale.

Apibendrinus, Marcel H. Van Herpen modelis leidžia įvesti minkštosios galios teorinį modelį į praktiką, kadangi atspindi mano analizės subjekto minkštosios galios redukciją bei instrumentalizmą, kurios esminiai punktai:

- a) Valstybės dominuojantis vaidmuo formuojant minkštąją galią
- b) Nulinės sumos žaidimo projekcija, siekis tapti vieninteliais minkštosios galios „čempionais“
- c) Nelegali veikla yra priimtina ir pateisinama, jei duoda minkštosios galios dividendų

2. Sportas kaip tarptautinių santykių elementas ir minkštosios galios įrankis

Prieš pradėdant giliau analizuoti mano pasirinktą atvejį, būtina pasiaiškinti sporto reikšmę valstybėms, kaip apskritai sportas siejasi su politika, viešąja diplomatija bei šalies įvaizdžiu. Visų pirma, mokslinėje literatūroje gan ilgą laiką nebuvo pakankamai išsamių studijų apie sporto įtaką politikai, tačiau per pastaruosius 10-15 metų šių studijų visgi buvo padaryta, kas savaime liudija apie sporto aktualizavimą.

Sporto ir politikos simbiozės pradžia įvardinama dar pirmosiomis Olimpinėmis žaidynėmis Senovės Graikijoje. Žymus Atėnų valdytojas Alkibiadas (or. *Alcybiades*) pats dalyvavo Olimpinėse žaidynėse kartu su gausia delegacija 416 m. prieš Kristų. Jis taip pat nuomojo 7 kovos vežimus, laimėdamas 3 pirmuosius Olimpinius prizus, nutraukdamas Spartos dominavimą žaidynėse. Vėliau šią pergalę jis panaudojo Atėnų politinėje asamblėjoje, kuomet sulaukė palankumo dėl ekspedicijos prieš galingą Sirakuzų miestą Sicilijoje.³⁷ Senovės Graikų žaidynės politiškai įtvirtino graikiškumo fenomeną bei žinomumą užsienyje. Čia sporto pasiekimai atsiskleidžia kaip politinę darbotvarkę veikiantis, o kartais ir keičiantis veiksnys. Galima paminėti ir tai, jog jau Antikos laikų Olimpiadoje pasitaikydavo nelegalumo, nelegitimumo apraiškų siekiant pergalių- 332 m. pr. Kr. penkiakovininkas Kalipas (or. *Callippus*) buvo pagautas bandant papirkti savo tiesioginius oponentus.³⁸ Dėmesio vertas politinis aspektas- to meto Olimpinės žaidynės būdavo tas periodas,

³⁷ Panos Valavanis, "Players, patriotism and politics at the ancient Olympic Games", *El Pais Sociedad*, 2012. https://elpais.com/sociedad/2012/05/21/actualidad/1337598478_756108.html [žiūrėta 2018-04-28].

³⁸ Valavanis, "Players, patriotism and politics at the ancient Olympic Games".

kuomet šalys trumpam nustodavo kariauti tarpusavyje ir galėdavo derėtis bei tartis dėl galimų paliaubų.

Ir šiuo metu tarptautiniai sporto renginiai bei turnyrai, jų dalyviai bei vienijančios organizacijos įgauna vis didesnę reikšmę valstybių diplomatinuose santykiuose.³⁹ Sportą galima įvardyti kaip vieną iš tarptautinės sistemos, tarptautinių santykių sudedamųjų dalių: tarptautiniai sporto įvykiai (*international sports events*) tiek iš dalyvių, tiek iš žiūrovų perspektyvos žiūrint sutraukia minias (paprastai daugiau nei religiniai renginiai ar politinių partijų susibūrimai), generuoja visuomenės gerovę, tampa valstybių susijimo vieta, leidžiančia padidinti valstybės prestižą bei žinomumą.⁴⁰ Sportas, kaip reiškinys, seniai nebėra privatus ir uždaras, dominantis tik pavienius dalyvius bei entuziastus: didžiosios sporto organizacijos, tokios kaip tarptautinė futbolo valdančioji organizacija, geriau žinoma pavadinimu FIFA (or. *Fédération Internationale de Football Association*) ar Tarptautinis Olimpinis komitetas (angl. *International Olympic Committee*) yra laikomos svarbiais] trans-nacionaliais veikėjais (angl. *trans-national actors*), kitais atvejais – kaip reflektuojančios tarpvyriausybės (angl. *intergovernmental*) organizacijos.⁴¹ Autorius, tarptautinės politikos ekspertas Adrian Budd, taip pat mini ir valstybės įvaizdžio formavimo per sporto renginius svarbą bei spaudimą, kuris patiriamas dėl valstybių kovos už Olimpiadų bei Pasaulio čempionato finalinių etapų šeimininkės teisių bei privataus verslo bandymo pasipelnyti iš šių didžiųjų sporto renginių.⁴² Tarptautiniuose santykiuose sportas ne kartą naudotas kaip priemonė užmegzti bei vystyti diplomatinis santykius. 1971 m. Kinija pakvietė JAV teniso atstovus į Pekiną, o šiuo įvykiu buvo iliustruotas diplomatinis santykių šiltėjimas po nesėkmingų derybų įprastomis priemonėmis, įgavęs *Ping-Pong diplomatijos* pavadinimą.⁴³ Sportas pasitarnavo tuo, jog padėjo pramušti ledus formalioms diskusijoms ir deryboms tarp aukščiausio rango šių dviejų valstybių pareigūnų, kuomet kiti metodai buvo neefektyvūs. Šis pavyzdys liudija sporto kaip politinio veiksnio galimybę vystyti viešąją valstybių diplomatiją.

Kita vertus, yra nemažai pavyzdžių, kuomet sportas atsiskleidžia kaip erdvė parodyti valstybių nepasitenkinimą kitų šalių politikai per boikotus, sankcijas ir panašias poveikio priemones. Atsižvelgiant į Šaltojo karo metais buvusią JAV ir SSRS konfrontaciją, C. Hill pažymi, jog aukščiausio lygio sporto renginiai gali tapti diplomatinis sankcijų taikymo zona, ypač tas buvo

³⁹ Claudio M Rocha. Rio 2016 Olympic Games and diplomatic legacies. *International Journal of Sport Policy and Politics* 9:2, 2017, 277-294.

⁴⁰ Adrian Budd, and Roger Levermore, eds. *Sport and international relations: an emerging relationship*. Routledge, 2004, 3-5.

⁴¹ Budd et al., "Sport and international relations: an emerging relationship", 3-4.

⁴² Ten pat, 3-4.

⁴³ David A. DeVoss "Ping pong diplomacy." *Smithsonian Magazine* (2002), 429-448.

matoma praėjusio amžiaus paskutiniuose dešimtmečiuose.⁴⁴ Iš viso yra įvykę 7 vasaros Olimpinių žaidynių boikoto precedentai, žymesni pavyzdžiai: 1976m. Afrikos šalių boikotas dėl apartheido politikos Pietų Afrikos Respublikoje (PAR) bei leidimo Naujajai Zelandijai dalyvauti žaidynėse po kontroversiškai vertinamo⁴⁵ šios šalies regbio rinktinės apsilankymo PAR; 1980 m. JAV bei dar 28 šalių paskelbtas boikotas prieš Maskvos Olimpines žaidynes dėl Sovietų Sąjungos ekspansionistinės politikos Afganistane (vėliau sekė atsakomasis SSRS boikotas 1984 m. Los Anžele). Vis dėl to, vėlesnėse politikos ir sociologijos mokslininkų darytose boikotų poveikio analizėse teigiama, kad šios priemonės retai kada keičia politiką, o dažniau atneša daugiau neigiamų nei teigiamų padarinių.⁴⁶ Tačiau vien jau boikoto kaip priemonės per sportą bandyti keisti politinę darbotvarkę taikymas praktikoje apeliuoja į sporto, kaip politiškai reikšmingo reiškinio egzistavimą.

Tai, kad rasinės, segregacinės politikos aspektai ryškiai atspindimi sporto varžybų kontekste, dar kartą patvirtina 1936 m. vasaros Olimpines žaidynes Berlyne, kurios šeimininkė buvo Vokietija. Šias Olimpines žaidynes galima įvardyti kaip svarbias, bendrąja prasme aiškinantis politikos ir sporto santykį. Nacistinės Vokietijos antisemitinė, rasistinė ir segregacinė politika smarkiai paveikė šį sporto renginį, taip darskart paneigdama mitą apie sporto ir politikos nepriklausomybę nuo vienas kito. Nacių spaudoje mirgėjo žydus bei juodaodžius paniekinančios antraštės bei vokiečių Olimpinio komiteto nariai buvo įvardyti kaip išdavikai, kadangi vokiečių sportininkams leido kovoti su minėtų rasių bei tautybių atletais, o šalis medalių įskaitoje rikiavosi vos 9- toje vietoje su vos 3-imis aukso medaliais.⁴⁷ Susidariusią situaciją Berlyno Olimpiadoje geriausiai iliustruoja faktas, jog Vokietijos vadovas Adolfas Hitleris nepasveikino ir nepasapudė rankos amerikiečių juodaodžiui bėgikui *J. Owens*, kuomet jis iškovojo olimpinį auksą, aplenkdamas kitų tautų atstovus bei vokiečių bėgikus.

Galima daryti išvadą, jog pateikti pavyzdžiai didžiąją dalimi pagrindžia sporto kaip reikšmingo tarptautinių santykių objekto egzistavimą. Sportas per tarptautines įvairių sporto šakų federacijas bei didžiąsias organizacijas tampa transnacionaliniu veikėju, tarpvyriausybine organizacija. Sportas tarnauja ir kaip diplomatinių santykių aikštelė, kuri gali išreikšti ir santykių tarp valstybių šiltėjimą bei derybas, ir būti susipriešinimo, politinių, ekonominių ar socialinių

⁴⁴ A. Budd et al., 3.

⁴⁵ Naujoji Zelandija prieš 1976m. Monrealio Olimpines žaidynes atvyko į Pietų Afrikos Respubliką (trump. PAR) sužaisti regbio rungtynių su vietos rinktine. PAR tuo metu boikotavo TOK dėl segregacinės apartheido politikos propagavimo.

⁴⁶ James Nafziger AR. "Diplomatic fun and the Games: A commentary on the United States boycott of the 1980 Summer Olympics." *Willamette L. Rev.* 17 (1980): 62-72.

⁴⁷ Guy Walters, „Berlin games: how Hitler stole the Olympic dream“. *Hachette UK*, 2012.

skirčių atskleidimo erdve. Tačiau kokias bendras sąsajas sportas turi su minkštąją galia ir kokiais būdais jis gali tapti minkštosios galios įrankiu?

Grįžtant prie valstybės patrauklumo, sportą galima laikyti reikšmingu sociokultūriniu reiškiniu, turinčiu daug sąsajų su valstybės patrauklumu, kas tiesiogiai veda į jo kaip minkštosios galios priemonės interpretaciją. Tai globalus fenomenas, nepaliekantis abejingais daugelio pasaulio žmonių, sutraukiantis tūkstančius stadionuose bei milijonus- prie televizijos bei kitų medių ekranų. Visa tai ypatingai pasakytina aukščiausių pasiekimų sporto kontekste. Olimpines žaidynes, Pasaulio čempionatai bei kitos prestižinės varžybos dalyvaujančioms šalims bei jų atstovams reiškia kur kas daugiau nei paprastą žaidimą- tai lyg mūšis dėl garbės ir prestižo, o laimėjusi pusė gali didžiuliu savo šalimi, iškelti savo šalies vardą ir dar kartą priminti visam pasauliui apie šios stiprybę. Dėl nugalėtojų patrauklumo galima net nesiginčyti, o olimpinis principas, kad svarbu dalyvauti, dažnai yra deklaruojamas nenuoširdžiai, nes visi žino- sportininkai skirstomi į laimėtojus ir pralaimėtojus (ir sporto federacijos, olimpiniai šalių komitetai nustato tikslus užimti atitinkamas vietas). Laimėtojai, pergalės ir medaliai lemia patrauklumo, prestižo didėjimą, pralaimėjimai su savimi neša kartėlio, nusivylimo, sutryptos garbės ir pasididžiavimo nuotaikas ir jausmus. Šioje vietoje vėl reikia grįžti prie ne kartą teorinėje dalyje panaudoto Olimpinių žaidynių pavyzdžio, šį renginį derėtų išsamiau paanalizuoti net tik iš sportininko perspektyvos, bet ir per santykį su minkštąją galia.

Nemažą indėlį į minkštosios galios ir didžiausių sporto renginių (Olimpinių žaidynių) valstybių- šeiminių santykio analizę įnešė mokslininkai Jonathan Grix ir Barrie Houlihan. Savo darbe jie plėtoja mintį, kad valstybės- Olimpiados šeiminkės- sėkmingai surengusios žaidynes (pateikiamas Jungtinės Karalystės pavyzdys rengiant 2012m. Olimpines žaidynes Londone) gali patirti ekonominę naudą bei turistų antplūdį, gerokai pagerinti savo įvaizdžio reitingus, palankumą užsienyje, o su visu tuo apskritai pačią minkštąją galią.⁴⁸ Olimpines žaidynes- didžiausias bei didingiausias sporto renginys (*Mega event*), kuomet valstybė- žaidynių šeiminkė- stengiasi svingingai priimti visą atvykusį pasaulio sporto elitą bei parodyti savo šalies gyvenimą iš gerosios pusės, gerinti tautos ir valstybės įvaizdį tarptautiniu mastu. Olimpinių idėja- taika pasaulyje, švietimo sklaida visuomenėje, apskritai geresnio pasaulio kūrimas per sportą-⁴⁹ šių idealų laikymasis visoms valstybėms leistų sėkmingai disponuoti minkštąją galia bei didinti įtaką tarptautinėje arenoje. Nors Olimpinių Chartija atskiria sportą ir politiką bei deklaruoja taikos, laisvės bei santarvės Olimpinius principus, realybėje šios skirties iš esmės nebelieka. Tačiau kai kalba

⁴⁸ Jonathan Grix, Barrie Houlihan. "Sports mega-events as part of a nation's soft power strategy: the cases of Germany (2006) and the UK (2012)." *The British journal of politics and international relations* 16.4 (2014): 572-596.

⁴⁹ Graham McFee 'The Promise of Olympism', in J. Sugden and A. Tomlinson (eds), *Watching the Olympics: Politics, Power and Representation*. London: Routledge, 2012: 36-54.

pasisuka apie minkštosios galios poveikio vertinimą, susiduriama su problema tiksliai išmatuoti šios galios poveikį, t.y tiesioginį priežastinį ryšį tarp minkštosios galios sporte apraiškų bei specifinių diplomatinių tikslų įgyvendinimo, kuomet šie tiksliai būtų tiesiogiai paveikti minkštosios galios, kaip esminę įtaką darančio veiksnio. Įdomu tai, jog mokslininkai, pasitekdami tuos pačius atvejus pateikia skirtingas išvadas dėl didžiųjų sporto renginių potencialo kelti minkštąją galią ir realios politinės reikšmės bei rezultatų. Vienos universiteto profesorius Wolfram'as Manzenreiter'is paima Pekino Olimpiados pavyzdį kaip argumentą, jog reali minkštosios galios reikšmė yra pervertinta.⁵⁰ Autorius teigia, jog Kinijos bandymas per Pekino žaidynes suformuoti teigiamą šalies įvaizdį yra smarkiai limituotas kelių aspektų. Pirma, šalies įvaizdis yra labai kompleksiškas, susidedantis iš daugybės dalykų, o sportas- tik viena nedidelė dėlionės detalė. Antra, sudėtinga komunikuoti bendrą žinutę skirtingoms kultūroms, šalis, auditorijoms, kurioms ta žinutė gali pasirodyti svetima ir nesuprantama. Trečia, bandant įskiepyti norimą šalies įvaizdį, sunku nekreipti dėmesio į senus stereotipus apie šalį, kurie dažniausiai nėra pozityvūs (Kinijos atveju tai yra žmogaus teisių suvaržymai, prastai vertinama gaminių bei prekių kokybė ar aplinkos taršos reguliavimo priemonių nepaisymas ar ignoravimas).⁵¹ Tuo tarpu Glazgo universiteto profesorius, komunikacijos analitikas bei ekspertas R. Boyle, žvelgdamas per politinės komunikacijos spektrą, teigia, jog Kinija ir Pekinas sugebėjo save pateikti kaip potencialią pasaulio supergalią, šios kylančią ekonomiką bei vis labiau tobulėjančią šalies infrastruktūrą.⁵² Tačiau pasaulio dėmesys buvo atkreiptas ir į šalies žmogaus teisių suvaržymus, žodžio laisvės ribojimą, politinę santvarką. Žvelgiant iš pozityvaus požiūrio taško, šis didingas renginys pasitarnavo politinių laisvių bei idėjų sklaidai, svarbių klausimų iškėlimui ir akcentavimui. Tačiau kaip jau buvo išdėstyta teorinėje darbo dalyje, šis viešumas ir idėjų/probleminių klausimų iškėlimas vienu valstybių akivaizdoje minkštąją galią kels ir didins, o kitų akyse- mažins.

Apskritai Olimpines žaidynes, kaip ir kiti didieji sporto renginiai, žiūrint iš minkštosios galios stiprinimo perspektyvos gali būti vertinami nevienareikšmiškai. Tačiau dėl pasaulio dėmesio, įskaitant ir politinį valstybių elitą, ginčytis neverta. Šiuose pavyzdžiuose sportas didžiaja dalimi atsiskleidžia kaip svarbi ir įtakinga erdvė (tik nebūtinai labai sėkminga) minkštosios galios veikimui. Tad pagrindinis klausimas nėra tas, ar minkštoji galia sporte apskritai agzistuoja, bet kas ir kaip ja naudojasi. Šioje vietoje svarbu pereiti prie mano pasirinkto atvejo- Rusijos minkštosios

⁵⁰ Wolfram Manzenreiter. "The Beijing games in the western imagination of China: The weak power of soft power." *Journal of Sport and Social issues* 34.1 (2010): 29-48.

⁵¹ Wolfram Manzenreiter, "The Beijing games in the western imagination of China: The weak power of soft power.", 33-34.

⁵² Raymond Boyle. *Power Play: Sport, the Media and Popular Culture: Sport, the Media and Popular Culture*. Edinburgh University Press, 2009, 2-3.

galios supratimo, savitos koncepcijos formavimosi bei istorinių/ empirinių taikymo pavyzdžių, atliepiamų minkštosios galios tyrinėtojų literatūroje.

3. Sporto reikšmė Rusijos minkštosios galios interpretacijoje

Minkštosios galios teorinę prieigą pateikus bendrai, išsiaiškinus sporto reikšmę bei įtaką tarptautiniams santykiams, aktualiausiu aspektu tampa Rusijos Federacijos minkštosios galios savita interpretacija, kuri turi panašumų su J. S. Nye teorija, tačiau dar daugiau skirtumų. Pats minėtasis autorius dar 2013 m. teigė, jog Kinija ir Rusija daro didelę klaidą, jog minkštąją galią suvokia per nulinės sumos žaidimą (*angl. zero-sum game*).⁵³ Visi tarptautinės sistemos dalyviai gali pelnytis iš patrauklumo, atraktyvumo, vis dėl to, J. S. Nye praleidžia gana svarbų aspektą, jog dėmesio visiems neužteks, o nuo jo labai priklauso, ar šalis pelnys minkštosios galios dividendų, ar ne. Su tuo susijęs ir Rusijos valdžios struktūrų mėginimai kaltini Vakarų nukreipiant dėmesį nuo šalies vidaus politikos problemų, kurios mažintų legitimumą ir palankumą savų piliečių akivaizdoje.

Kalbant apie minkštosios galios Rusijoje ištakas, pačio koncepto įsisamoningumą, rusų kalba šios sąvokos žurnaluose, laikraščiuose ar net duomenų bazėse nebuvo iki pat 2000-tųjų metų.⁵⁴ 2000-2012m. periodu jau randama 334 straipsniai, referuojantys minkštąją galią, iš kurių net 32-eji pavadinime.⁵⁵ Ieškant vėlyvo *myagkaja sila* koncepto įsivyravimo Rusijos moksliniame, politiniame diskurse priežasčių, reikia aiškinti per tai, kad vienintelis suprantamas galios apibrėžimas buvo kietoji galia, užsienio politika buvo grindžiama militaristiniais uždaviniais, o vidaus politikos „galia“ reikėsi per smurtą, represijas, susidorojimus.⁵⁶ Norint suprasti minkštąją galią, reikėjo kardinalaus mąstymo kategorijų pokyčio, kad galia gali būti ne tik prievarta, tačiau ir patrauklumas, pavyzdžio rodymas ir jo perėmimas, kas gali inicijuoti politinių tikslų įgyvendinimą. Kita priežastis, lėmusi vėlyvą koncepto įsigalėjimą, buvo ta, kad minkštoji galia buvo suprasta kaip amerikozimas, jų politikai ir kultūrai reikalinga sąvoka, neturinti nieko bendro su Rusijos valstybės kontekstu.⁵⁷ Tačiau vėliau Kremlius suprato, kad tai gali būti labai efektyvūs įrankis vystyti užsienio ir vidaus politiką.

⁵³ Joseph S. Nye, „What China and Russia Don't Get About Soft Power“, 2013. <http://foreignpolicy.com/2013/04/29/what-china-and-russia-dont-get-about-soft-power/> [žiūrėta 2018-03-29].

⁵⁴ Jeanne L. Wilson, „Soft power: a comparison of discourse and practice in Russia and China“, *Social Science research network*, 2012, 5-6.

⁵⁵ Ten pat, 5-6.

⁵⁶ Herpen, „Putin's propaganda machine: soft power and Russian foreign policy“, 25.

⁵⁷ Ten pat, 25.

Šio tūkstantmečio pradžioje pastebimos vis didesnės Rusijos pastangos didinti savo minkštąją galią. Atskaitos tašku galime laikyti Sovietų Sąjungos žlugimą, kai reikėjo iš naujo kurti valstybę bei atstatyti diskredituotą šalies įvaizdį.⁵⁸ Rusija, kaip Sovietų Sąjungos teisių perėmėja, suskilus pastarajai, prarado didžiosios valstybės (*angl. superpower*) statusą.⁵⁹ Šis statusas valstybei kadaise leido turėti plačias galimybes plėsti politinę įtaką bei galią globaliu mastu per politinius, ekonominius, karinius- technologinius bei kultūrinius įrankius.⁶⁰ Pastarasis- kultūrinis dėmuo- itin akutalus, kadangi viena šio dėmens išvestinių galima laikyti sportą. Sportas Rusijai, kaip Sovietų Sąjungos narei ar tikrajai šeimininkei, buvo ir tebėra viena svarbiausių sociokultūrinių gyvenimo sričių, padedančių įtvirtinti galingos supervalstybės statusą. Sporto istorikas James Riordan pažymi, jog sovietų režimui didesnis dėmesys sportui buvo naudingas tuo, kad padėjo visuomenei palengvinti emocinį spaudimą, nuraminti ir/ar nukreipti dėmesį, turint omenyje to meto Sąjungos situaciją, kurią pirmoje XX a. pusėje dar alino revoliucijos, staigi industrializacija, du pasauliniai karai ir masinis teroras.⁶¹ Jau anuomet buvo susiformavęs požiūris, kad valstybė turi priešų tiek šalies viduje, tiek išorėje ir jai reikia juos visus įveikti: po II-ojo Pasaulinio karo iškeltas tikslas nacionaliniu mastu- pasivyti ir įveikti kitas industrines šalis, ne tik ekonimiškai, bet is sportiniu aspektu.⁶² Tai tik parodo, kaip giliai įsišaknijusi nulinės sumos žaidimo projekcija, kad reikia laimėti kuo daugiau gyvenimo sričių, kad kiti-„užsienis“- pralaimėtų ir taip būtų pasiekti strateginiai valstybės (tuo metu dar- Sovietų Sąjungos) tikslai.

Sportas dar anuomet buvo griežtai kontroliuojamas valstybės be jokios autonomijos: sovietams jau tada jis buvo politizuotas ir reikšdavo daugiau negu tiesiog paprastą žaidimą - tą įrodo faktas, kad SSRS valdžios atstovai net neišleidsavo savo šalies sportininkų svarbioms varžyboms užsienyje, jei nebūdavo tikri jų puikiu pasiruošimu ir potencialia pergale.⁶³ Sklandžiam mechanizmui funkcionuoti buvo įkurta sportui tarnaujančių institucijų, tarp jų- Valstybinis Sporto ir kūno kultūros komitetas. Pripažįstama, jog sportas Sovietų Sąjungoje turėjo du tikslus: buvo propaganda užsieniui (per nenugalimumo kategorijas, pasididžiavimo jausmą) bei užtikrino fizinį pasiruošimą NKVD (tuometinei politizuotai saugumo policijai).⁶⁴ Sovietai tvirtai tikėjo, kad kuo daugiau žmonių bus įtraukti į sportinius žaidimus bei kūno kultūrą (kai kurie fabriku darbuotojai per

⁵⁸ Leonid Karabeshkin and Alexander Sergunin, „Understanding Russia’s Soft Power Strategy.“ *Political Studies Association*, 35(3-4), 2015, 347.

⁵⁹ Steven Rosefielde. „Russia in the 21st century: the prodigal superpower“. *Cambridge University Press*, 2005, 1-4.

⁶⁰ Ten pat, 1-4.

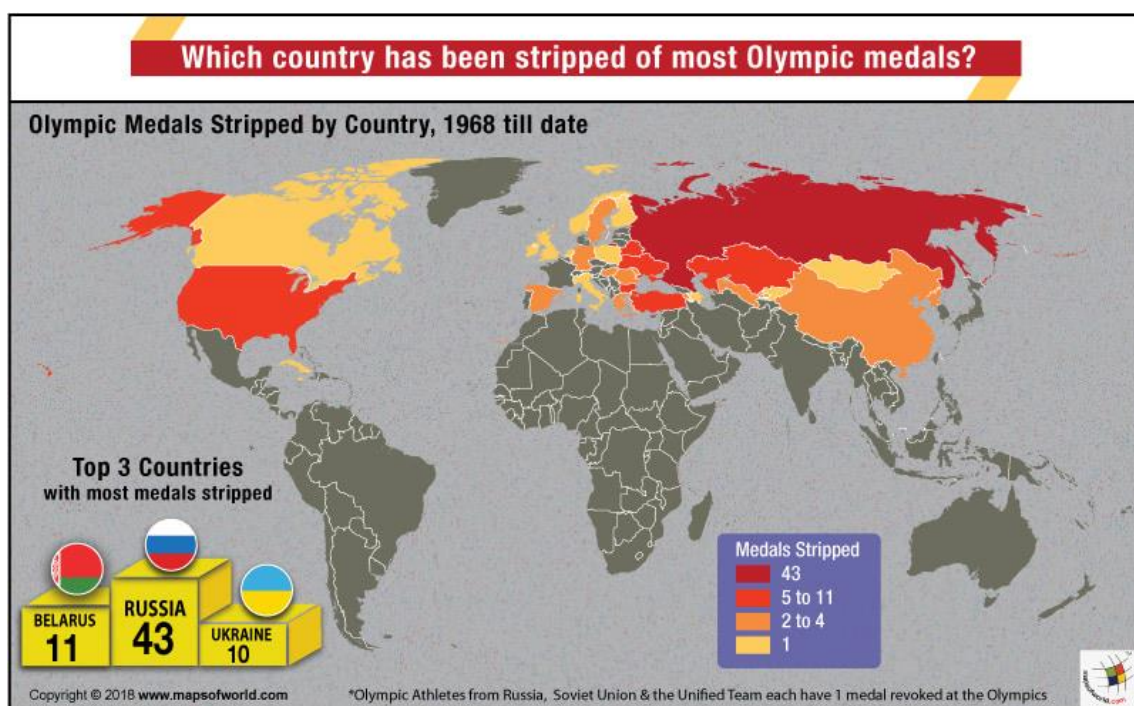
⁶¹ James Riordan, „Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the Ussr“: *Cambridge University Press*, 1980, 6.

⁶² Riordan, „Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the Ussr“, 8.

⁶³ Stephen Wagg and D.L. Andrews, "Sport after the Cold War," in „East Plays West: Sport and the Cold War“, ed., New York: *Routledge*, 2007, 277.

⁶⁴ Ten pat, 167.

pertraukėles nuo darbų privalėdavo mankštintis bei sportuoti), tuo potencialiai daugiau profesionalų bus „užauginti“ Sovietų Sąjungos rinkinei.⁶⁵ Ši komanda buvo viena sėkmingiausių Olimpinių žaidynių dalyvių Šaltojo karo metais, pagal bendrą visų Olimpines žaidynes iškovotų medalių skaičių nusileisdama tik JAV atostovams.⁶⁶ Tačiau jau tada SSRS rinktinė „pirmavo“ ir kaip kaip šalis, iš kurios atimama daugiausiai iškovotų medalių, dažniausiai nelegaliomis priemonėmis, tokiomis kaip dopingo vartojimas. Ši tendencija atsikartoja ir šiomis dienomis, tačiau apie besikeičiančius metodus bei sistemas, apimančias nelegalių priemonių taikymą per sportą, bus kalbama vėlesnėje tyrimo dalyje.

*1 lentelė. Šalys, iš kurių atimta daugiausiai medalių komplektų per Olimpines žaidynes.*⁶⁷

Iškyla klausimas, kaip tai susieti su minkštąja galia? Tyrimo eigoje bus bandoma sporto dėmenį aktualizuoti, įrodyti, jog šis yra svarbus minkštosios galios resursas/ erdvė, padedanti vystyti valstybės užsienio ir vidaus politiką. Prieš bandant tai padaryti, būtina pristatyti, kokia apskritai yra Rusijos minkštosios galios strategija, kurą būtina išsiaiškinti prieš pereinant prie konkretaus sporto kaip minkštosios galios resurso, įvedimo į kontekstą.

⁶⁵ Reet Howell. "The USSR: Sport and Politics Intertwined". *Comparative Education* Vol. 11, No. 2. *Taylor & Francis*, Ltd, 1972.

⁶⁶ „All time Olympic Games medal table“

https://en.wikipedia.org/wiki/All-time_Olympic_Games_medal_table [žiūrėta 2018-04-28]

⁶⁷ „Which country has been stripped of most Olympic medals?“, *Maps of World*, 2018-03-17.

<https://www.mapsofworld.com/answers/sports/country-stripped-olympic-medals/> [žiūrėta 2018-04-28]

„Nėra geriau ar teisingiau susukti protą, nei išsukti ranką“⁶⁸ – taip simboliškai galima perteikti mintį, jog pagal J. S. Nye minkštosios galios koncepciją, minkštoji galia gali būti panaudota tiek geriems, tiek ir blogiems tikslams (pateikia Hitlerio, Stalino bei Mao Dzedungo neigiamus pavyzdžius).⁶⁹ Tačiau, kaip jau išsiaiškinome teoriniame darbo pagrindu, jog įprastai minkštoji galia neturi neigiamos kanotacijos, kuomet patrauklumas yra užsitarnaujamas per kultūrinės, politinių vertybių bei pažiūrų reikšmes. Tačiau šios reikšmės gali būti kuriamos turint instrumentalizuotas intencijas. Siejant su Rusijos Federacijos atveju, buvusios Sovietų Sąjungos tarptautinės propagandos ir pozityvios žinutės apie šalį sklaidos aidas yra girdimas net iki šių dienų.⁷⁰ Vladimiras Putinas, faktinis Rusijos Federacijos vadovas, minkštąją galią apibūdina kaip „instrumentus ir metodus siekti užsienio politikos tikslų be ginklų naudojimo, o pasitelkiant informaciją ir kitus įtakos svertus“.⁷¹ Informaciją šiame kontekste reikėtų suprasti plačiau, (turint omenyje Rusijos vadovo praeities detales- buvusio valstybės šnipo patirtį) kaip slaptų tarnybų darbą, šnipinėjimą ir informacijos rinkimą slapta bei šios informacijos panaudojimą sau naudinga linkme.⁷² Vienas Rusijos valstybės analitikų šią sistemą įvardina tiesiog kaip minkštosios galios naudojimą nelegaliais instrumentais.⁷³ *Agnia Grigas* Rusijos minkštosios galios interpretaciją pateikia kaip eliminuojančią moralinio autoriteto ir legalumo, legitimumo normas bei skaldančią labiau, nei vienijančią.⁷⁴ Rusija savo skirtingų leidybos metų „Užsienio politikos strategijose“ pabrėžia skirtingų nacionalinės kultūros šakų svarbą gerinant šalies įvaizdį bei prestižą, Rusijos „draugų“ daugėjimą ir anti-rusiškų politinių ir ideologinių pažiūrų neutralizavimą.⁷⁵ Galima daryti prielaidą, jog viena iš šių kultūrinių „šakų“ - ir Olimpiniis sportas, kaip pozityvios žinutės apie šalį nešėjas. Todėl bus reikalinga išsiaiškinti, kaip nelegalumo aspektas atsispindėjo Rusijos sporto politikoje, ypatinga dėmesį skiriant 2011-2015 m. vyksusiems svarbiausiems sporto įvykiams, išskirtinį dėmesį skiriant Sočio Olimpiniis žaidynėms. Bus mėginama atskleisti, kaip buvo konstruojamas Rusijos valstybės įvaizdis, pasitelkiant naratyvus, potencialiai didinančius valstybės minkštąją galią. Prieš tai įgyvendinat, verta pažvelgti į Joseph S. Nye minkštosios galios kanalų atspindžius toje pačioje dimensijoje. Bus paimti du minkštosios galios kanalai/ resursai (angl. *soft power resources*): **ideologija, vertybinis pasaulis**, kuris atsispindi Rusijos kaip atgimstančios

⁶⁸ Joseph S. Nye, „The Powers to lead“, Oxford university press, Oxford, 2008, 5 skyrius.

⁶⁹ Nye, *The future of power*, 8.

⁷⁰ Winnerstig, „Tools of destabilization“, 20.

⁷¹ Vladimir Putin, „Rossiia i meniaichshiiis mir“, Moskovskie novosti, 2012-02-27 <http://www.mn.ru/politics/20120227/312306749.html>. [žiūrėta 2018-03-31].

⁷² Van Herpen, Putin’s propaganda machine: soft power and Russian foreign policy, 28-30.

⁷³ Mikhail Moskvina-Tarkhanov, „Vladimir Putin i „myagkaja sila“, Svobodnyy Mir, 2012-02-27.

⁷⁴ Agnia Grigas, „Legacies, coercion and soft power: Russian influence in the Baltic States“.

⁷⁵ „Osnovnye napravleniya politiki Rossiyskoy Federatsii v sfere mezhdunarodnogo kulturno-gumanitatnogo sotrudnichestva“, Moscow, 2010, 3.

įtakingos pasaulio valstybės, supergalios įvaizdžiu bei **politinės institucijos**- kaip Rusijos sporto ministerijos fenomenas įtvirtina sporto, kaip politiškai reikšmingo aspekto bei potencialaus minkštosios galios įrankio, egzistavimą? Reikia paminėti, kad kultūros veiksnys sąmoningai nebus naudojamas, nes jis labiau reiškiasi per kalbos plėtimą, kultūrinius artefaktus, nors ir sportą galima laikyti savotiška kultūros dalimi.

3.1 Sporto institucijų kaip minkštosios galios įgyvendintojų formavimas

Pirmiausiai, norint įtvirtinti sporto, kaip svarbaus minkštosios galios įrankio egzistavimo Rusijos sporto politikos erdvėje, fenomeną, atskiro paminėjimo verta trumpa Rusijos sporto institucijų analizė. Šio tūkstantmečio pradžioje pradėjęs formuotis savitas minkštosios galios interpretavimo konceptas sutapo ir su vis didėjančiu sporto, kaip sociokultūrinio ir net politinio reiškinių įtakos didėjimu. Pats V. Putinas 2000- 2002 m. laiko tikroju atskaitos laikotarpiu, kuomet buvo permanentiškai atsigręžta į sportą bei kūno kultūrą.⁷⁶ Nebuvo pamiršti ir sporto finansavimo sistemos gerinimo klausimai ir problematika. Tuo pačiu laikotarpiu Federalinė Sporto ir kūno kultūros agentūra (angl. *Federal Agency for Sports and Body Culture*) tapo naująja sporto reikalus kuriojančia institucija, pakeitusia senąją pereinamuoju režimo laikotarpiu įkurtą Valstybinį sporto ir fizinės edukacijos institutą (angl. *State Committee for Sports and Physical Education of Russia*).⁷⁷ Naujoji institucija turėjo aiškesnę strateginę sporto vystymo ir valstybės įvaizdžio, prestižo ir vaidmens tarptautinėje arenoje gerinimo ir įgyvendinimo planą, buvo pradėta kurti sėkminga sistema, kaip vis daugiau tautiečių įtraukti į sportinius žaidimus, kaip vysisyti sporto infrastruktūrą, kas ilgainiui padėtų įgyvendinti valstybės strateginius tikslus aukštų pasiekimų sporto dimensijoje.

Rusijos sporto reikšmę Putino režimui iliustruoja keli faktai ir įvykiai, kurie rodo svarbą patys iš savęs. Visų pirma, valstybės vadovo instituciniu nurodymu buvo įkurta valstybinė Sporto televizija. Kartu su visuomene švęsdamas šios televizijos gyvavimo penkmetį, Putinas atsidėkodamas teigė, jog šis sporto kanalas sėkmingai tampa erdve „didžiutis savo atletais bei švęsti pergalės ir taip kelti valstybės pasididžiavimo jausmą“. ⁷⁸ Kitas aspektas- Sporto ministerijos (angl. *The Ministry of Sport, Tourism and Youth Policy*) 2008 m. įkūrimas, sportą iškeldamas į

⁷⁶ „Prime Minister Vladimir Putin Met with Minister of Sport, Tourism and Youth Policy, Vitaly Mutko," 2008-07-04. <http://archive.government.ru/eng/docs/1543> [žiūrėta 2018-05-04].

⁷⁷ Jeroen Bart, "From Offense to Defense: The Political Discourse and Use of Sports in Putin's Russia from a Historical Perspective.", 26.

⁷⁸ "Prime Minister Vladimir Putin Congratulated the Sport Tv Channel on Its 5th Anniversary," 2008-06-12. <http://archive.government.ru/eng/docs/1462> [žiūrėta 2018-05-04].

pirminės svarbos politinę darbotvarkę.⁷⁹ Tikrai nėra daug pasaulyje atvejų, kai sportas praktiškai turi savo atskirą ministeriją vyriausybėje (turizmo ir jaunimo reikalai ministerijoje yra svarbūs, tačiau einantys po sporto politikos reikalų ir darbotvarkės). Tai savaime sureikšima sporto, kaip politinio reiškinių ir kaip potencialaus minkštosios galios įrankio, egzistavimą.

3.2 Rusijos- Sočio Olimpinių žaidynių šeiminkės- ideologinis pasaulis ir jo sklaida renginio plotmėje kaip minkštosios galios tyrinys

Rusijos ideologinis pasaulis ir žinutė, kurią ši valstybė siunčia vietiniams ir, ypatingai, pasauliui geriausiai atsispindi dar kartą pastikelkiant vieną svarbiausių pastarųjų metų (o gal netgi dešimtmečių) Rusijos sporto renginių- Sočio Olimpinių žaidynių- pavyzdį. Mokslininkas *Bo Petersson* išvelgia Kremliaus diskursą, transliuojamą Sočio žaidynių metu, kurį įvardina kaip grįstą Rusijos, kaip didžiosios galios, mitologija, iš kurios galima išvesti pagrindinį politinį tikslą- V. Putino autokratinio režimo legitimizaciją.⁸⁰ To išvestine galima laikyti minkštosios valstybės galios didinimą per ideologine linija kuriamą valstybės patrauklumą. Tiek vietiniai rusų tautai, tiek visam pasauliui, naudojantis šia erdve, bandoma pasakyti, kad Rusija turi didelį potencialią, jog ši atsigauna po Sovietų Sąjungos griuvimo pasekmių ir egzistavusio visiško politinio, ekonominio, socialinio chaoso.⁸¹ Bene pagrindiniu šios ideologijos varikliu galima laikyti politinį tikslą pristatyti Rusiją kaip globalų politinės arenos veikėją. Įspūdžiui sustirpinti Sočio Olimpiados atidarymo iškilnėje visiems susirinkusiems ir visam pasauliui, stebinčiam šią ceremoniją per televiziją ar kitus medijos šaltinius, buvo pristatyta filmuota medžiaga apie Sočio projektą, kaip tai buvo rizikinga gamtos bei geografiniu požiūriu, ką net galima lyginti su Petro I-ojo Sankt Peterburgo miesto statymo sunkumais ir sudėtingomis sąlygomis.⁸² Galima daryti prielaidą, kad visos šios Rusijos legitimizacijos apraiškos padėjo bent iš dalies legitimizuoti ir Krymo aneksijos procesą, kuris chronologine prasme itin sutapo su Sočio žaidynių laikotarpiu. Krymo aneksija, kurios pretekstas buvo tautos vienijimas, tėvynainių gelbėjimas, įkūnijo dar vieną svarbų Rusijos ideologinį principą- normalizaciją. Krymo aneksiją galima įvardyti kaip nelegalų normalizacijos aspektą, kuris smarkiai pakenkė valstybės minkštajai galiai. Tačiau šis normalizacijos principas turi ir kitą sluoksnį, turintį visai kitą prasmę bei potencialiai nešantį minkštosios galios dividendus. Normalizacija kaip minkštosios galios įrankis tampa per Rusijos normų, tarptautinių taisyklių (bent jau organizuojant didžiuosius sporto renginius), tarptautinių sporto institucijų reguliavimo bei reglamento laikymosi

⁷⁹ Jeroen Bart, 26.

⁸⁰ Bo Petersson, "Still Embodying the Myth?", *Problems of Post-Communism*, 2014, 30–40.

⁸¹ S. Markedonov, "The 2014 Sochi Olympics. A Patchwork of Challenges", Washington DC: *CSIS*, 2014.

⁸² D. Moisi, "Avec les JO, Poutine Joue la Place de la Russie Dans le Monde", *Les Echos*, 2014-01-27.

bei vykdymo.⁸³ Taip Rusija rodo visam pasauliui, kad sugeba priimti viso pasaulio sporto elitą į didingą sporto renginį, pasiūlydama tokį patį saugumą, infrastruktūrą ir šiltą priėmimą, kaip ir Vakarų didžiosios valstybės.

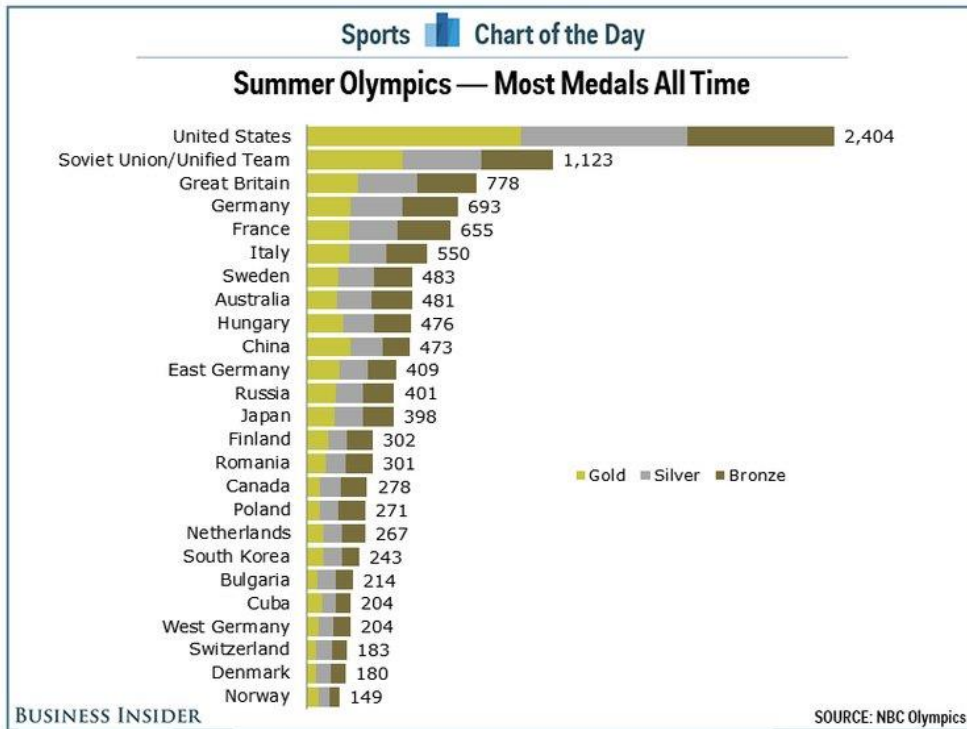
Galima išskirti kelius svarbius rusiškosios ideologijos skleidimosi Sočio Olimpinių žaidynių metų aspektus: šis didingas sporto renginys buvo dar vienas V. Putino režimo legitimizacijos įrankis. Žaidynės pasitarnavo ir kaip puiki erdvė sklisti normalizacijos naratyvui, padėjo šaliai skleisti žinutę, kad Rusija atsigavo po režimo pereinamojo (angl. *transition*) laikotarpio ir pilnai atsitojo ant kojų, kas leidžia vėl grįžti į tarptautinę areną kaip globaliam ir įtakingam tarptautinių santykių veikėjui. Šie Sočio žaidynių metu skleisti atsigavimo, normalizacijos naratyvai, galima teigti, leido padidinti minkštąją valstybės galią. Šioje vietoje galima pereiti prie pergalingos, laiminčios šalies naratyvo, nenugalimumo mito kūrimo, kuris taip pat potencialiai duoda minkštosios galios dividendų, jei viskas vyksta sąžiningai ir legitimiai, arba nesąžiningumas bei manipuliacijos nėra sužinomos viešai.

3.3 Pergalės kaip nenugalimumo ideologijos pagrindas bei minkštosios galios instrumentas

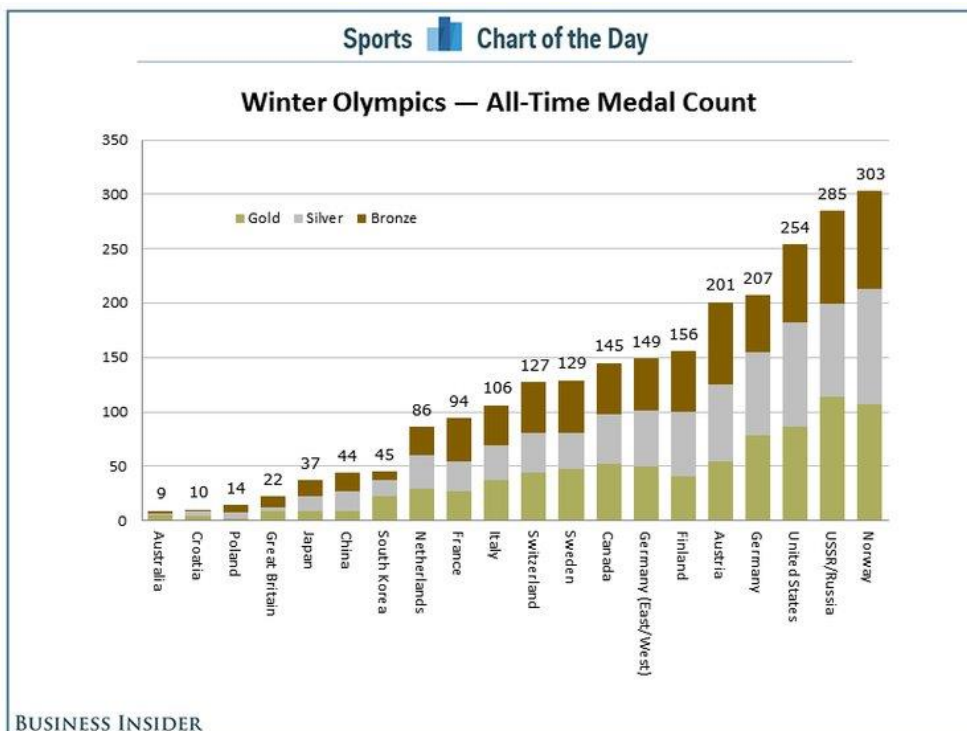
Galima drąsiai teigti, jog Rusijai sportininkų pergalės aukšto rango sportinėse žaidynėse bei čempionatuose turi didelę politinę reikšmę. Gržtant į Sovietų Sąjungos laikus, kuomet dažnai sportininkai net nebuvo išleidžiami į tarptautines varžybas, jeigu sporto institucijos nebūdavo užtikrintos šių potencialu užimti aukščiausias vietas bei parvežti medalius. Tai leidžia svarstyti, kad jau tuo laikmečiu aukštų pasiekimų sporto pergalės ir į šalį parvežti medaliai buvo suprantami kaip tarptautinis pripažinimas ir garbė Sąjungos piliečių akyse. Šis pripažinimas ir garbė veda prie patrauklumo sąvokos, kuri tiesiogiai siejasi su valstybės minkštąja galia. Diskusijos vertas aspektas, apimantis to meto minkštosios galios apraiškas, nors dar prieš gerą penkiasdešimtmetį šis konceptas nebuvo įsigalėjęs. Vis dėlto, šalies įvaizdis, garbė, presitižas ir siekis būti patraukliu tarptautinės sistemos veikėju egzistavo visais laikais.

Tenka pripažinti, kad Rusijos sporto pasiekimai, pagrindiniu kriterijumi laikant medalių skaičių visose Olimpiniuose žaidynėse, yra dideli.

⁸³ Andrey Makarychev, and Alexandra Yatsyk. "The four pillars of Russia's power narrative." *The International Spectator* 49.4, 2014: 69-75.

3 lentelė. Visų laikų daugiausiai medalių vasaros Olimpinėse žaidynėse iškovojusios šalys

4 lentelė. Visų laikų daugiausiai medalių žiemos Olimpinėse žaidynėse iškovojusios šalys⁸⁴

⁸⁴ Team USA has more medals in the Summer Olympics than the next two countries combined
<http://www.businessinsider.com/summer-olympics-all-time-medal-count-2016-7> [žiūrėta 2018-05-01]
 „Team USA is Chasing Norway in the All-Time Winter Olympics Medal Count“

Tačiau verta pabrėžti, jog Rusija, sujungus ją su Sovietų Sąjungos sporto istorija, yra ryškiai pirmaujanti tarp visų valstybių pagal atimtų medalių skaičių (daugiausiai dėl anti-dopingo taisyklių pažeidimų): net 41 medalių komplektas, palyginimui antra vieta pasaulyje pagal šį skaičiavimą – Baltarusija- su vos 11 atimtų medalių.⁸⁵ Skirtumas tikrai ryškus ir tai leidžia kelti diskusijas apie begalinį mano nagrinėjamos valstybės norą laimėti bet kokiomis priemonėmis. Ne paslaptis, kad ir kitos valstybės siekia pergalių sporto arenose, tačiau rusai į šį aspektą žvelgia kur kas rimčiau, jiems tai tampa ypatingai svarbiu uždaviniu, po kuriuo slypi politiniai tikslai.

Grįžtant į šias dienas, prieš 2014 m. Sočio Olimpiadą, olimpinei rinktinei buvo iškeltas uždavinys tapti pirmai medalių įskaitoje, nugalėti visas likusias komandas. Daug pasako ir faktas, jog tam, kad 2014 žiemos žaidynės būtų rengiamos Sočyje, ypatingą darbą atliko Rusijos vadovas V. Putinas. Žmogus, kuris labai retai kalba anglų kalba bei apskritai bene primąkart viešai prabilo angliškai, dar 2007 m. nuvyko į Tarptautinio Olimpino komiteto posėdį Gvatemaloje, kur sprendėsi žaidynių šeiminės teisių likimas. Ten atvykęs, jis asmeniškai bandė paveikti TOK delegatus balstuoti už Rusijos kandidatūrą bei pasakė viešą kalbą: „Tai ne tik Rusijos sporto pasiekimų pripažinimas, tačiau ir, be abejonės, mūsų šalies kaip tokios įvertinimas“⁸⁶-taip skambėjo pasisakymas po galutinio rezultato paskelbimo. Galima įžvelgti sporto, kaip minkštosios galios įrankio naudojimą siekiant užsienio politikos tikslų- didinti šalies įtaką tarptautinėje arenoje, pristatyti šalį kaip patrauklią ir svetingą užsieniui. V. Putinas pasinaudojo kalba (sakydamas kalbą angliškai) kaip minkštosios galios kultūrinio aspektu. Galime prisiminti teorinėje dalyje minėtą prancūzų minkštosios galios didėjimą per prancūzų kalbos plitimą. Čia Rusijos vadovas nekalbėdamas savąja kalba tarsi susitapatino su užsienio auditorija bei taip galimai sulaukė papildomo palankumo.

Kaip straipsnyje samprotauja *The Guardian* žurnalistas *Richard Williams*, būsima Sočio Olimpiados šeiminė į šį didingą renginį žiūrėjo kaip į žinutę likusiam pasauliui, jog Rusija atsigavo po Sovietų Sąjungos žlugimo ir atgimsta kaip nauja galinga pasaulio jėga. Ir į sportą bei būsimas pergales buvo pasižiūrėta kaip į pirminį šios jėgos atgimimo signalą. Nenusotabu, jog į Sočio projektą buvo investuotos rekordinės pinigų sumos, kas taip pat leidžia apeliuoti į būsimą renginio svarbą: Sočio žaidynės tapo pačios brangiausios per visą istoriją, įskaičiuojant vasaros ir

<http://www.businessinsider.com/usa-norway-all-time-winter-olympics-medals-2014-2> [žiūrėta 2018-05-01]

⁸⁵ „List of stripped Olympic medals“

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_stripped_Olympic_medals#Medals_stripped_by_country [žiūrėta 2018-05-02].

⁸⁶ Richard Williams, „Collaborators and traitors: Russia goes to war with Winter Olympics ban“

<https://www.theguardian.com/sport/2017/dec/10/russia-reaction-winter-olympics-ban-sochi-2014-putin-mutko> [žiūrėta 2018-05-02]

žiemos Olimpines žaidynes, viso kainuodamos apie 51 mlrd. dolerių.⁸⁷ Šaliai, kuriai taip trūksta investicijų į švietimą, socialinę, sveikatos apsaugą, infrastruktūros gerinimą, kurios ekonomikos augimas yra labai priklausomas nuo gamtos išteklių, tai galima vadinti didžiuliu projektu, aukojant kitas svarbias gyvenimo sritis. Tačiau autorius priduria, kad Rusija per pastaruosius dešimtmečius ir taip neturėjo, kuo džiaugtis bei didžiulis: režimų pokyčiai, socialinės ir ekonominės problemos buvo to meto kasdienis rusų palydovas. Tad pergalės idėja tapo svarbi atsigavimo sąlyga.

Panašu, kad Rusijos valstybė dėjo visas pastangas didinti savo šalies prestižą, žinomumą, skleisdama savo nenugalimumo mitą, skleisdama pasauliui žinutę, jog didžioji supervalstybė atsigauna. Tiek pasirengimą Sočio Oliminems žaidynėms, tiek pastarųjų metų vykdytą valstybinę dopingo programą (nors rusai visomis priemonėmis tai neigia bei vis dar atlieka savo nuosavą tyrimą) galima laikyti instrumentiniu sporto, kaip minkštosios galios įrankio, politizacijos empiriniais pavyzdžiais. Šiai prielaidai patvirtinti verta pasitelkti *Marcel van Herpen* trigubos Rusijos minkštosios galios redukcijos modelį, bandant jį pritaikyti Rusijos sporto politikai.

3.4 M. van Herpen trigubos minkštosios galios redukcijos modelis. Rusijos sporto politikos kontekstas

3.4.1 I-oji redukcija- valstybės dominuojantis vaidmuo konstruojant minkštąją galią per sportą

Klasikinis Joseph S. Nye konceptas, kad minkštoji galia pagrinde gimsta iš pilietinės visuomenės iniciatyvų bei tik paskui valdžios vykdomos politikos, Rusijos atveju išsikreipia. Svarbi pilietinės visuomenės sudedamoji dalis- nevyriausybinės organizacijos, kurios yra nepriklausomos nuo valstybinės valdžios, veikia kaip atskiras tam tikrus interesus ginantis ne pelno siekiantis visuomenės darinys/grupė. Svarbus nevyriausybių organizacijų vaidmuo- sujungti visuomenę su valdžia, būti tarpininku, leidžiančiu sėkmingiau ir efektyviau tarpusavyje komunikuoti, spęsti interesų sritį apimančius klausimus. Nevyriausybinės organizacijos gali būti ir tarptautinėmis organizacijomis, bet nebūtinai. Vis dėlto, mano tyrime svarbus tarptautinių anti-dopingo agentūrų vaidmuo bei šių institucijų santykis su Rusijos valdžios struktūromis, reaguojant į pastarųjų metų dopingo skandalą. Rusijos valdžios pareigūnai kaltina tokias organizacijas, kaip WADA ir IOC sporto politizavimu.⁸⁸ Ši pozicija atmeta svarias WADA organizacijos kuruotas bei nepriklausomo

⁸⁷ Richard Arnold, "Mega Events as Agents of State Socialization: Human Rights Protests in Beijing, 2008, and Sochi, 2014," in *Mega Events in Post-Soviet Eurasia: Shifting Borderlines of Inclusion and Exclusion*, ed. Andrei Stanislavovic Makarychev and Aleksandra Yatsyk. New York: *Palgrave Macmillan*, 2016, 16 .

⁸⁸ Jeroen Bart, "From Offense to Defense: The Political Discourse and Use of Sports in Putin's Russia from a Historical Perspective.", 2.

tyrėjo, teisininko *R. McLaren* parengtas išsamias bei svarius įrodymus pateikiančias ataskaitas dėl dopingo vartojimo sistematizavimo. Visų pirma, šiuo gestu atmetama tokių nevyriausybių organizacijų, kaip WADA, įtaka bei galia. Visų antra, šios ataskaitos padarė priešingai, nei siekė Rusija, kurdama valstybinę dopingo manipuliacijų sistemą- priverstė suabejoti jos prestižą, garbę ir pajėgumą sporto aikštelėje, kas potencialiai pakerta strategiją, kuria siekiama minkštosios galios dividendų. Norint išlaikyti Rusijos, kaip didžiosios pasaulio galios, naratyvą, buvo likusi vienintelė išeitis- mėginti diskredituoti padarytus tyrimus bei pateikti Rusiją kaip dar didesnės konspiracijos auką.⁸⁹ Rusija padarė viską, kad minkštąją galią išlaikytų bent Rusijos visuomenės akyse, pašalindama kitus galios veikėjus, tokias kaip nevyriausybines, tarptautines organizacijas, kaip susimokiusias prieš Rusijos valstybę. Galų gale, Rusijos valdžia nusprendė imtis atsakomųjų veiksmų- suburdama specialųjį Rusijos tyrimų institutą (angl. *Russian Investigative committee*) bei „nepriklausomą“ anti-dopingo komisiją per Rusijos Olimpinių komitetą ištirti WADA ataskaitų duomenis bei pateiktas išvadas.⁹⁰ Tai tik dar kartą patvirtina van Herpen modelį, kuris pirmuoju redukcijos etapu parodo Rusijos valstybės kaip vienintelio galią turinčio veikėjo hegemoniją, pašalinant arba bent jau sumenkinant kitus galios veikėjus, kaip mano minėtas institucijas, ir taip instrumentiškai vystant savo viešąją diplomatiją. Šios galios hegemoniją užtvirtina ir pats autokratinis valstybės režimas, nelaisvi rinkimai, kontroliuojama medija ir kitos gyvenimo sritys. Atsiranda vis daugiau įrodymų, kad tai neaplenkė ir pačio sporto.

3.4.2 II-oji redukcija- nulinės sumos žaidimo projekcija, atsispindinti Rusijos sporto politikoje

Klasikinis Joseph S. Nye minkštosios galios suvokimas, kaip pozityvios sumos žaidimas (angl. positive-sum game), Rusijos atveju išsikreipia ir tampa šio koncepto priešingybe- nulinės sumos žaidimu. Nye koncepcija pripažįsta, kad tikrai daugiau nei viena šalis gali tapti minkštosios galios čempione: įvardijamos JAV, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija, viena kitos neatakuojančios dėl minkštosios galios „taškų.“ Rusijos atveju čempionas yra vienas iš dviejų: arba pati Rusija, arba kiti, kurie įvardijami kaip „Vakarai“, „JAV“, „užsienis“. Tas pats principas persikelia ir į sporto aikšteles. Jei viena valstybė/ „kariaujančioji“ pusė laimi, tai kita būtinai turės pralaimėti. Tokiu būdu tarsi vėl grįžtama į Šaltojo karo laikus, kuomet sporto arenos buvo virtusios savotišku kovos ringu tarp dviejų skirtingų pasaulių, dviejų skirtingų idealijų.

Verta dar kartą prisiminti pasiruošimą Sočio žaidynėms bei suprasti, kad tai buvo pagrindinis sporto mega-įvykis, kuriame buvo išžvelgtas didžiulis Rusijos sportininkų potencialas ne tik dėl

⁸⁹ Ten pat, 6-7.

⁹⁰ Ten pat, 39.

papildomo finansavimo treneriams, infrastruktūrai, fiziniam pasiruošimui, bet ir dėl dopingo vartojimo sukulto fizinių pajėgumų didėjimo. Į šį sporto renginį Rusija, pats V. Putinas žvelgė taip, kas išsireiškiant pokerio terminais atitiktų *all in* (liet. *viskas arba nieko*) veiksmą, o tarptautinių santykių terminais- *zero-sum*. Sočio žaidynėse iškeltas tikslas jas laimėti sportinių pasiekimų aspektu buvo įvykdytas (kol dalis medalių nebuvo atimti dėl dopingo vartojimo), tačiau ne visas norėtas Sočio žaidynių, kaip minkštosios galios įrankio, potencialas buvo išnaudotas⁹¹: tik 40 pasaulio lyderių susirinko į Sočio Olimpiados atidarymo ceremoniją, kas signalizuoja apie nesėkmingą bandymą pelnytis tarptautinės visuomenės pagarbą bei prestižą. Nepaisant to, jog dar prieš įvyksiančias žaidynes Rusija dėjo pastangas įvairiomis priemonėmis pagerinti šalies įvaizdį, paleisdama *Greenpeace* organizacijos aktyvistus bei politinius kalinius.⁹² Vien sportiniu aspektu Rusija galima laikyti minkštosios galios čempionais (iki kol neišaiškejo sisteminio dopingo vartojimo schema bei nebuvo atimti medaliai), tačiau politiškai V. Putinui nepavyko išnaudoti viso minkštosios galios potencialo. Nulinės sumos žaidimo principu buvo grįstas ir kitų šalių, veikėjų bei organizacijų menkinimas bei kaltinimas Vakarų pusėn sporto politizavimu. Herpen nulinės sumos žaidimo, kaip redukcijos principo, supratimą praplečia tarptautinę areną paversdamas grožio konkurso įvaizdžiu: jie laimimi ne dėl to, kad vienas dalyvis tampa gražesniu kritikuodamas ar atakuodamas kitus, tačiau dėl pačio grožio iš savęs, ką galima prilyginti minkštajai galiai.⁹³

3.4.3 III-oji redukcija- tikslas pateisina priemonės arba nelegalumas pateisinamas, jei tarnauja minkštajai galiai

Tiek nulinės sumos žaidimo principo taikymą, tiek nelegalumo aspektus įgyvendinant politinius tikslus būtų galima apibrėžti įprastais kietosios arba protingosios galios elementais. Tačiau Rusijos atveju, turint omenyje savitą šios šalies minkštosios galios interpretaciją, tai įvardijama kaip trečiasis minkštosios galios redukcijos etapas, kuris paprastai gali būti lyginamas su posakiu „tikslas pateisina priemonės“. Herpen išskiria tokias nelegalias veiklas, kaip papirkinėjimas, šnipinėjimas užsienio erdvėje, kaip naudingais minkštosios galios instrumentais.⁹⁴ Pirmasis nelegalumo aspektas, ir pats akivaizdžiausias, žinoma, yra jau minėtasis dopingo skandalas. Nors dar nėra padarytų galutinių išvadų, tyrimo procesai užsitęsę, tačiau įrodymai yra pakankamai svarūs- tiek teismo medicinos ekspertų išvados, tiek išlikę dokumentai bei susirašinėjimo medžiaga, tiek liudininkų pasakojimai neleidžia suabejoti, kad visa tai nebuvo

⁹¹ Andrei Stanislavovic Makarychev , "From Sochi – 2014 to Fifa – 2018: The Crisis of Sovereignty and the Challenges of Globalization," in *Mega Events in Post-Soviet Eurasia : Shifting Borderlines of Inclusion and Exclusion*, New York: *Palgrave Macmillan*, 2016.

⁹² Arnold, "Mega Events as Agents of State Socialization: Human Rights Protests in Beijing, 2008, and Sochi, 2014, 20.

⁹³ Van Herpen, „Putin’s propaganda machine: soft power and Russian foreign policy“, 28-30.

⁹⁴ Van Herpen, Putin’s propaganda machine: soft power and Russian foreign policy, 27-30.

sufalsifikuota norint sukompromituoti Rusiją, taip galutinai sunaikinant jos tarptautinį prestižą bei kaip stiprios savo sporto pasiekimais šalies įvaizdį. Galime kalbėti ir apie jau įvykdytas įvairias sankcijas Rusijai sporto srityje: tiek apie draudimą atstovauti savo šalį, tiek apie nušalintas delegacijas bei dėl teigiamų dopingo testų įkliuvusius sportininkus.

Vis dėlto, pastarųjų metų Rusijos sporto politikoje galima rasti ir daugiau nelegalių veiklos pėdsakų. Nors jie ir nėra tokie akivaizdūs bei neturi tokių svarių įrodymų, verta apie juos užsiminti. Kaip jau galima teigti, Sočio žaidynės Rusijai be pačiam V. Putinui turėjo pasitarnauti kaip minkštosios galio įrankis bei poveikio erdvė. Visi kalba apie didžiulias investicijas į žaidynes, išskeltus ambicingus tikslus bei sporto ryšį su politika, tačiau čia verta sustoti ties Sočio žaidynių projektu bei aplinkosaugos pažeidimais, kurie buvo užfiksuoti ir turėjo negrįžtamą žalą gamtai.⁹⁵ Kaip pabrėžia nevyriausbinės organizacijos *North Caucasus Environmental Watch* ((kuri taip pat buvo įkliuvusi į „užsienio agentų“ (*angl. „foreign agent law“*) įstatymo pažeidėjų gretas⁹⁶, tačiau vėliau kaltinimai buvo atmesti, pritrūkus teisinių argumentų)) specialistai, pasirengimo darbai bei statomos konstrukcijos negrįžtamai sugriovė natūralias Sočio Nacionalinio parko ekosistemas, buvo šiurkščiai pažeistos aplinkosauginės teisės, o V. Putino įsakymu greitai buvo išleisti įstatymų pakeitimai, praktiškai įgalinantys bet kokio tipo statybas nacionalinio parko teritorijoje.⁹⁷ Nieko nuostabaus, kad nemaža dalis aplinkosaugos aktyvistų, garsiai protestavusių prieš Sočio Olimpinių žaidynių rengimo pažeidimus ir žalą gamtai, buvo suimti.⁹⁸

Galima daryti išvadą, kad visi šie skundai bei pareiškimai trukdė Rusijos, kaip puikai bei skaidriai surengusios Olimpines žaidynes, naratyvui, kas potencialiai atimtų minkštosios galios „taškus“. Nelegalios priemonės bei metodai buvo naudojami sustiprinant Rusijos, kaip atsigaunančios didžiosios galios, įvaizdį bei, šiems metodams neišskylant į viešumą, kaip būdas stiprinti įtaką tarptautinėje arenoje bei didinti valstybės minkštąją galią.

3.5 Sporto kaip švelniosios galios praradimo procesas – Rusijos dopingo skandalo atvejis

3.5.1 Rusijos valstybinis dopingo skandalas- svarbiausi faktai bei chronologija

⁹⁵ Suren Gazaryan and Dmitry Shevchenko, „Sochi-2014: independent environmental report”, *Environmental Watch of North Caucasus*, 77.

⁹⁶ „Rights Group of the Week: Environmental Watch of the North Caucasus“, *Rights in Russia*, 2017-05-22. <http://www.rightsinrussia.info/home/rights-group-of-the-week/ecologicalwatchofthenorthcaucasus> [žiūrėta 2018-05-04].

⁹⁷ Suren Gazaryan and Dmitry Shevchenko, „Sochi-2014: independent environmental report”, 39.

⁹⁸ „Sochi 2014: world authors join protest against Putin“, 2014-02-06. <https://www.theguardian.com/sport/2014/feb/06/sochi-games-anti-gay-blasphemy-laws-russia-putin-letter--writers> [žiūrėta 2018-05-04].

Prieš pradėdant sieti šį sporto visuomenę sukrėtusį įvykį su minkštosios galios panaudojimu, verta susipažinti su svarbiausiais faktais, apibrėžusiais pastarųjų metų Rusijos valstybinį dopingo skandalą. Pasaulio sporto bendruomenė apie tai sužinojo tik prieš 2016 m. Rio de Žaneiro vasaros Olimpines žaidynes, o šios dopingo sistemos pradžia yra laikoma dar 2010-2011 m.: per šį laikotarpį kone 1000 įvairių sporto šakų Rusijos atletų buvo šio mechanizmo „sraigteliais“. ⁹⁹ Gan ilgą laiką sėkmingai funcionavo schema, leidusi išvengti sankcijų Rusijos atletams, atliekant patikrinimus dėl dopingo vartojimo ir tas paveikė tiek 2012 m. Londono vasaros Olimpinių žaidynių, tiek 2014 m. Sočio žiemos Olimpiados rezultatus. Egzistavo schema, kurios pagrindu buvo tų pačių atletų šlapimo mėginių sukeitimas, o dopingo kontrolės tarnyboms patekdavo mėginiai be dopingo pėdsakų. Vadinas, visi arba bent dauguma Rusijos Olimpinių sportininkų turėjo savo atsarginę mėginio kopiją, kurioje nebuvo galima rasti jokių dopingo vartojimo pėdsakų. Tai, kad dopingo skandalas yra realus ir nesufalsifikuotas, liudija nepriklausomo Pasaulinės anti-dopingo agentūros - WADA (angl. *World Anti-Doping Agency*)- užsakytas tyrimas ir šios institucijos direktoriaus paskirto profesoriaus *Richard McLaren*- nepriklausomo tyrėjo- atliktos valstybinio dopingo skandalo tyrimo ataskaitos. Aktualiausia tampa antroji 150 psl. apimties ataskaita, kuri tik patvirtina ir pagrindžia pirmojoje ataskaitoje iškeltus probleminius klausimus ir įtarimus dėl valstybės įsikišimo į sportininkų ruošimą nelegaliais metodais bei pačio skandalo masto. Ataskaita, kuri remiasi liudininkų pasakojimais, ekspertų išvadomis, žvalgybos duomenimis, išlikusių dokumentų ir apskaitos analize pateikia pagrindines padarytas išvadas¹⁰⁰:

1. Slapta dopingo vartojimo bei slėpimo schema buvo **institucionalizuota** bei egzistavo iš vien veikiančią Rusijos atletams, Rusijos valstybės pareigūnams per Sporto ministeriją ir jai priklausančią žybybinę infrastruktūrą- Rusijos anti-dopingo agentūrą (angl. *RUSADA*), Sportininkų rengimo nacionalinei rinktinei centrą (angl. *CSP- Center of Sports Preparation of National Teams of Russia*) ir Maskvos laboratoriją (angl. *Moscow Laboratory*). Techninius, logistinius ir žvalgybinius uždavinius sprendė Rusijos federalinio saugumo tarnyba (rus. *FSB*) (kurios pirmtakė buvo KGB). Atletai neveikė pavieniui bei naudojami sukurta institucine struktūra, sukurta konspiracijai nepatekti į viešumą.
2. Dopingo kontrolės manipuliavimas išvengiant teigiamų dopingo testų rezultatų Rusijos atletams buvo tobulinamas ir naujinamas per visą minimą laikotarpį (2011-2018 m.). Nuo Londono iki Sočio Olimpiados įvyko ir infrastruktūros pokyčiai, leidę sėkmingai įvykdyti manipuliacijoms neišaiškėti ir toliau sklandžiai veikti.

⁹⁹ Richard H McLaren. "McLaren Report WADA", 2016.

¹⁰⁰ McLaren, "McLaren Report WADA.", 2016.

3. Šlapimo mėginių (angl. *sample swaps*) sukeitimas Sočio žiemos žaidynėse nesustojo ir po šio renginio bei tapo mėnesine praktika Maskvos laboratorijoje, padėjusia elitiniams Rusijos sportininkams išlikti „švariems“ ir po vėliau seksiančių galimų testavimo procedūrų.
4. **Sporto ministerija** valdė ir kontroliavo atletų mėginių sukeitimus bei manipuliavo testų rezultatais, leidžiant išvengti sankcijų Rusijos sportininkams, kartu padedant minėtosioms FSB, CSP institucijoms ir Maskvos bei Sočio laboratorijoms.

Iš šios ataskaitos rezultatų matome, jog dopingo vartojimo bei slėpimo schema buvo institucionalizuota bei veikė su aukščiausių valstybės institucijų žinia bei nurodymais, kurių ašyje buvo Sporto ministerija.

Kalbant apie atletų skaičių, kuriems buvo atimti medaliai ar dopingo testų rezultatai buvo teigiami, tai, imant Londono vasaros Olimpines žaidynes, Rusijos atletai pirmavo tarp sportininkų, iš kurių daugiausiai buvo atimtų medalių komplektų- jų priskaičiuojama 14 (antroje vietoje Kazachstanas vos su 4 atimtais medalių komplektais). 2014 m. Sočio žiemos Olimpiada Rusijai lėmė bendrą nuosmukį bendrojoje medalių lentelėje šalių iskaitoje, kai iš jos buvo atimti 8 medaliai. Tuo tarpu nė vienos kitos šalies sportininkas dėl dopingo vartojimo šioje Olimpiadoje apskritai neįkliuvo¹⁰¹ (jų pradžioje atimta dar daugiau, bet vėliau gražinta dėl įrodymų trūkumo¹⁰²). Nepaisant kanadiečių teisininko *McLaren* ataskaitų su svariais įrodymais bei argumentais dėl nešvarios Rusijos sporto politikos, vis daugiau atsirandančių studijų apie valstybinio dopingo skandalo šleifą Rusijoje, šios valstybės institucijų, valdžios atstovų reakcija atspindi nekaltumo, pasipiktinimo, neigimo ir panašius jausmus- šie atmeta bet kokį valstybės įsikišimą, o Užsienio reikalų ministerijos oficiali pozicija įvardija tai kaip „Vašingtono kampanija prieš Rusijos sportą, veikiančią panašiais principais ir užsienio politikoje“ bei „nusikaltimu prieš patį sportą“.¹⁰³ Rusijos Federacijos prezidentas Vladimiras Putinas, raguodamas į kaltinimus valstybės dopingo programos inicijavimu bei slėpimu nuo viešosios erdvės, teigė, kad ši situacija jam primena praėjusio amžiaus IX deš., kuomet sportininkai tapo įtemptos politinės aplinkos/ situacijos įkaitais, referuodmas į to

¹⁰¹ „List of stripped Olympic medals”, Wikipedia, *The free Encyclopedia*.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_stripped_Olympic_medals [žiūrėta 2018-04-30].

¹⁰² "The Court of Arbitration for Sport (CAS) delivers its decisions in the matter of 39 Russian athletes v/ the IOC:28 appeals upheld, 11 partially upheld", *Court of Arbitration for Sport*, 2018-02-01.

¹⁰³ „Foreign ministry says campaign against Russian athletes strikes blow on Olympic movement“, *Russia News Agency*, 2016-07-21
<http://tass.com/politics/889856> [žiūrėta 2018-04-30].

meto vykusius Olimpinių žaidynių boikotus.¹⁰⁴ Šaltinyje pateikiama ir daugiau V. Putino kontrargumentų, kuriais jis mėgina diskredituoti WADA ataskaitas kaip pagrinde paremtomis vieno neaiškios reputacijos žmogaus liudijimais. Rusijos vadovas mintyje turi *Grigory Rodchenkov*, buvusį Rusijos anti-dopingo laboratorijos vadovą, kuris tapo vienu pagrindinių dopingo skandalo liudytojų, „skundiku“ (angl. *whistle-blower*) spėjęs pabėgti į JAV ir duoti specialiuosius parodymus WADA ir kitoms suinteresuotoms institucijoms, tiriančioms šį pastarųjų metų sporto pasaulį sukrėtusį įvykį. Tuo tarpu Tarptautiniam Parolimpinam komitetui (angl. IPC- *International Paralympic Committee*) uždraudus Rusijos atletų dalyvavimą žaidynėse, V. Putinas negailėjo aštrių žodžių prie to prisidėjusioms institucijoms, pavadindamas šį sprendimą „žeminančiu pačios IPC vardą bei „peržengiančiu visas legalias normas, moralės principus bei žmogiškumą“.¹⁰⁵ Vis dėlto, Tarptautinis Olimpinis komitetas 2016 m. didžiųjų vasaros Olimpinių žaidynių Rio de Žaneire dar tuomet Rusijos sportininkams uždrausti dalyvauti nesiryžo (nebuvo spėta padaryti daugiau tyrimų), tik nustatė specialiąsias sąlygas, norintiems atstovauti Rusijos vardą: tai apėmė įvairių sporto šakų federacijų atskirus tyrimus bei leidimus konkretiems sportininkams, atlikti papildomus dopingo testus, ir nešmėžuoti „juodajame“ *Mclaren* ataskaitos sąrašė.¹⁰⁶ Paskutinis vertas paminėjimo draudimas Rusijos sportininkams varžytis Olimpiniuose žaidynėse- 2018 m. Žiemos Olimpiada Pjongčange, Pietų Korėjoje, kuomet Rusija turėjo taikytis su sprendimu, jog galės dalyvauti tik „švarūs“ sportininkai, tačiau tik po neutralia olimpinių atletų vėliava.¹⁰⁷

Kyla klausimas, ką galima išskaityti iš Rusijos oficialios neigiančiosios pozicijos ir kaip tas veikia šalies minkštąją galią?

3.5.2 Rusijos oficiali neigiančioji pozicija ir minkštoji galia

Tai, jog Rusija visais būdais per aukščiausių valdžios institucijų bei jų vadovų pareiškimus mėgina išlaikyti nekaltos ir neįsipainiojusios į valstybinę dopingo sistemą šalies įvaizdį, rodo jos

¹⁰⁴ Vladimir Putin, "Statement in Response to the Report by the World Anti-Doping Agency," 18-07-2016, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/52537> [žiūrėta 2018-04-30].

¹⁰⁵ Vladimir Putin, "Putin: Ipc Humiliates Itself by Barring Russian Paralympians from Rio Games," 2016-08-25. <http://tass.com/sport/895887> [žiūrėta 2018-04-30].

¹⁰⁶ International Olympic Committee, "Decision of the Ioc Executive Board Concerning the Participation of Russian Athletes in the Olympic Games Rio 2016," 2016-07-24. <https://www.olympic.org/news/decision-of-the-ioc-executive-board-concerning-the-participation-of-russian-athletes-in-the-olympic-games-rio-2016> [žiūrėta 2018-04-30]

Al Jazeera news, „Russia banned from South Korea Winter Olympics by IOC“, 2017-12-05.

¹⁰⁷ <https://www.aljazeera.com/news/2017/12/russia-banned-south-korea-winter-olympics-ioc-171205185516161.html> [žiūrėta 2018-05-01].

bandymą išlaikyti garbę bei prestižą bent jau vidaus rinkoje, šalies viduje. Bet koks, bent dalinis valstybės įsikišimo demaskavimas ar pripažinimas galutinai sužlugdytą esamą naratyvą apie galingą, atsigaušančią pasaulio supervalstybę, kurios galia pasireiškia ir per aukščiausius sporto varžybų pasiekimus. Tai galima sugriauti ir Putino įvaizdį bei legitimumą šalyje, ne tik už jos ribų.¹⁰⁸ Visa tai atliepia ir minkštosios galios teoriją: fakto pripažinimas lemtų valdžios institucijų nelegitimumą, o nesąžiningas, negarbingas bei nelegalus valstybės įsikišimas skatinant dopingo sistemą galutinai sunaikintų valstybės ir jos sporto, kaip garbingo ir didingo žaidimo, patrauklumo likučius. Rusijos oficiali pozicija primena dar Sovietų Sąjungos metodus bei taktikas- nukreipti problemas pavieniems asmenims arba pažerti kaltinimus, kad tikrieji kaltininkai yra Vakarai, arba tiksliau- JAV. Rusijos sporto ministras *Pavel Kolobkov*, atsakydamas į mestus kaltinimus valstybiniu lygmeniu vysčius dopingo vartojimo ir manipuliacijos dopingo testų rezultatais, meta akmenį nuo savęs į kitus: „Nebuvo jokios konspiracijos ir niekada nebus. Būtų nuostabu, jei ir kitos šalys taip kruopščiai tirtų anti-dopingo taisyklių pažeidimus“.¹⁰⁹ Tai pavyzdys, kaip Rusijos iš gynybos pereina į puolimą, atmesdama savo atsakomybę ir įsipainiojimą į skandalą. Panašu, kad užsiimta neigiančioji pozicija duoda dividendus bent jau šalies viduje: 2/3 Rusijos Viešosios nuomonės tyrimų centro (angl. *Russian Public Opinion Research Center*) apklausos surengtos apklausos dalyvių-rusų- mestus kaltinimus dėl dopingo sistemiškumo atmeta kaip bandymus su šalimi susidoroti politiškai.¹¹⁰ Tai tik patvirtina, jog V. Putino ir kitų valdžios atstovų žinutė, kad Rusija yra puolama, kad ji yra šio dopingo skandalo tikroji auka, veikia visuomenę, ji tiki paskleistu naratyvu, ir visa tai ne tik kad nesumažina Putino režimo legitimumo, tačiau ir dar labiau jį sustiprina: pažymima, kad Rusijos vadovas Rusijos skandalus tarptautinėje arenoje nukreipia sau naudinga linkme vidaus erdvėje, sulaukdamas dar didesnio palankumo iš vietinių rusų- pralaimėjimas užsienyje dažniausiai reiškia pergalę namuose.¹¹¹ Nenuostabu, kad V. Putinas, nepaisant tarptautinių skandalų, nepraranda savo reitingų šalies viduje, o juos netgi kelia, o 2018 m. jis vėl yra išrenkamas Rusijos Federacijos prezidentu. Dopingo skandalo masto neigimo Rusijai, kaip patraukliai valstybei su stipriu ir „sąžiningu“ sportu priešakyje, svarbą pardodo tuometės

¹⁰⁸ Jeroen Bart, "From Offense to Defense: The Political Discourse and Use of Sports in Putin's Russia from a Historical Perspective." *Master Thesis European Studies*: 2017, 44-46.

¹⁰⁹ Russian Sports Minister: McLaren's Words on "Institutional Conspiracy" Erroneous," 2016-12-09, - <http://tass.com/sport/918196> [žiūrėta 2018-05-01]

¹¹⁰ "Two-Thirds of Russians Surveyed Slam Ban on Paralympics as Political Tool," 2016-08-18 <http://tass.com/society/894895> [žiūrėta 2018-05-01]

¹¹¹ „Russia's Olympic ban strengthens Putin's reelection hand“ <https://www.cnbc.com/2017/12/06/russias-olympic-ban-strengthens-vladimir-putins-reelection-hand.html> [žiūrėta 2018-05-01]

RUSADA vadovės *Anna Antselovich* pripažinimas apie Rusijos dopingo skandalą kaip institucionalizuotą konspiraciją New York Times dienraščiui ir vėliau sekusi greita tos pačios RUSADA institucijos oficiali išreikšta pozicija, kad *Anna Antselovich* pasakyti žodžiai buvo „ištraukti iš konteksto“ ir kad „institucinė konspiracija“, kaip sąvoka, atmeta bet kokį valstybinį skandalo mastą.¹¹² Svarbą saugoti Rusijos reputaciją bei šios minkštąją galią nenutolstant nuo neigimo dėl valstybinio dopingo skandalo masto įrodo ir tuomečio Rusijos Sporto ministro *Vitaliy Mutko* išpėjimas Rusijos institucijų pareigūnams „atidžiau atsirinkti, ką sakyti užsienio medijoms dėl dopingo skandalo ir prieš tai paprašyti asmeninės autorizacijos apie tai kalbėti.“¹¹³ Šioje vietoje, bendrai aptarus Rusijos valdžios poziciją dopingo skandalo kontekste, galima pereiti prie sąlyginio pagrindinių veiksnių, potencialiai didinusių bei mažinusių Rusijos valstybės minkštąją galią per sportą, aptarimo. Vis dėlto, reikia turėti omenyje, kad praktiškai nėra duomenų, kurie tvirtai pagrįstų vieno ar kito aspekto įtaką minkštajai galiai, bet atspirties tašku laikant Nye teorinę prieigą ir patrauklumo sąvoką. Į visa tai reikėtų žiūrėti kaip į bendrines tendencijas, kadangi valstybės patrauklumas yra labai kompleksinis, o vienas ar kitas sporto politikos dėmuo tampa maža dėlionės dalimi daug didesniame paveiksle. Dar daugiau- ne vienoda reikšmė užsienyje bei pačioje Rusijoje, bet tai bus aptarta vėlesnėje darbo dalyje.

Veiksniai, galimai didinę Rusijos valstybės minkštąją galią per sportą	Veiksniai, mažinę Rusijos valstybės minkštąją galią per sportą
1. Rusijos vadovo Vladimiro Putino TOK posėdyje pasakyta kalba angliškai, iš dalies lėmusi Rusijos teisę rengti 2014 m. Sočio žiemos Olimpines žaidynes.	1. Dopingo skandalo precedentas ir dėmė Rusijos sportui.
2. Nenugalimumo naratyvo sklaida ir įtvirtinimas laimėjus Sočio žaidynes (kol dalis medalių nebuvo atimti ir neišaiškėjo dopingo testų manipuliacijos).	2. Rusijos valdžios bei anti-dopingo institucijų konfliktai bei kaltinimai.

¹¹² Rebecca R. Ruiz, „Russians No Longer Dispute Olympic Doping Operation“, 2016-12-27. <https://www.nytimes.com/2016/12/27/sports/olympics/russia-doping.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=first-column-region®ion=top-news&WT.nav=top-news> [žiūrėta 2018-05-01] ; „RUSADA blasts New York Times for 'distorting' acting chief's doping remarks“ <http://tass.com/sport/922973> [žiūrėta 2018-05-01]

¹¹³ "Deputy Pm Urges Russian Sports Officials to Be Careful When Speaking to Foreign Media," 2016-12-28. <http://tass.com/sport/923038> [žiūrėta 2018-05-01].

3. Dopingo skandalo sistemiškumo neigimas ir kaltinimas Vakarams sporto politizavimu (minkštosios galios didėjimas Rusijos ribose)	3.RUSADA vadovės <i>Anna Antselovich</i> dopingo skandalo sistematiškumo pripažinimas ir greitas pačios institucijos pareiškimo paneigimas (minkštosios galios mažėjimas užsienyje/ Vakaruose).
4. Didžiųjų sporto renginių šeimininkės teisė, rodanti Rusijos galimybes svetingai priimti ir saugiai surengti žaidynes bei čempionatus-normalizacijos principo įtvirtinimas	4.Žemas aukščiausio rango užsienio valstybių pareigūnų skaičius Sočio žaidynių atidarymo ceremonijoje
5. Sporto renginiai, Olimpinės žaidynės- galimybė nukreipti vietinių Rusijos gyventojų bei užsienio dėmesį nuo šalies ekonominių, socialinių ir kitų problemų.	5.Sočio žaidynių pasirengimo etape įvykę dideli aplinkosaugos įstatymų pažeidimai.

5 lentelė. Veiksniai, didininę arba mažinę valstybės minkštąją galią per sportą

Apibendrinant, Rusijos reputacijai, įvaizdžiui, valdžios struktūrų legitimumui ir minkštajai galiai išlaikyti bent šalies viduje svarbu neigti dopingo skandalo valstybinį mastą bei manipuliacijas. Panašu, jog ši pozicija, laikant Rusiją šio skandalo auka, o ne kaltininke, padeda Putinui išlaikyti savo režimą bei vidaus visuomenės palankumą, legitimizuoja vykdomą politiką bei bent jau vietinių akyse išlaikant sporto, kaip garbingo ir pasididžiavimo jausmus sukeliančio žaidimo reputaciją. Kad oficiali Rusijos pozicija yra palaikoma, sustirpina vietinių Rusijos žmonių apklausų rezultatai, kurie patvirtina tai, jog didžioji dalis jų nepripažįsta valstybinio Rusijos dopingo skandalo masto, o Vladimiras Putinas yra išrinktas dar vienai kadencijai Rusijos Federacijos prezidentu. Vertinant įrankius, kurie padėjo Rusijai potencialiai didinti savo minkštąją galią, reikia paminėti, kad tie įrankiai labiausiai pasitarnavo patrauklumo didėjimui vietinių Rusijos žmonių kontekste. Dar kartą atsikartoja idėja, jog pralaimėjimas užsienyje lemia pergalę namuose: tiek dopingo skandalo neigimas, tiek konfliktai su anti-dopingo institucijomis, kurios irgi kaltinamos sporto politizavimu, iš vienos pusės, yra pralaimėjimas Vakarų arenoje, ypatingai minkštosios galios aspektu, tačiau pergalė namuose, kuomet gynybiniai veiksmai pereina į kontrpuolimą, supriešinantys Rusijos visuomenę su Vakarais, padeda išlaikyti legitimumą Rusijos valdžiai su Vladimiru Putinu priešakyje.

Kalbant apie dopingo skandalo tikrąjį mastą bei pasekmes, padėtis lieka ne iki galo aiški, o teisiniai procesai vis dar tebesitęsia. Kaip jau žinome, Rusijos sportas sulaukė gausybės sankcijų po pasitvirtinusių įtarimų dopingo vartojimo ir teigiamų dopingo testų išvengimo schema ir išleistų

WADA ataskaitų: tai apėmė Rusijos Olimpinių komiteto suspendavimą, Sočio žaidynių laimėjimų anuliavimą iš dopingą vartojusių sportininkų, lengvosios atletikos rinktinės pašalinimas iš Olimpinių žaidynių, visos Rusijos delegacijos traktavimas „olimpiniais atletais“ 2018 m. Pjongčango Olimpiniuose žaidynėse, Parolimpinės Rusijos rinktinės suspendavimas prieš 2016 m. Rio de Žaneiro žaidynes, papildomi dopingo vartojimo tyrimai individualiai kiekvienam sportininkui, 15 mln. dolerių bauda Rusijos Olimpiniam komitetui ir daug kitų mažiau reikšmingų sankcijų. Vis dėlto, neilgai trukus po Pjongčango žiemos žaidynių, TOK panaikino sankcijas Rusijai bei gražindamas teises Rusijos Olimpiniam komitetui dėl „nepakankamų įrodymų valstybine dopingo sistema“. *Jack Robertson*, vadovaujantis WADA agentūros tyrimų darbuotojas teigia, kad visos sankcijos ir greitas Rusijos teisių Olimpiniame sporte sugražinimas yra neteisingas ir meta dėmę Olimpiniams sąžiningo žaidimo principams. Jis taip pat teigia, kad TOK žino ir ignoruoja toliau besitęsiančią Rusijos sportininkų dopingo programą ir kad visam TOK reikia reorganizuotis bei pagaliau užtikrinti „švarų“ žaidimą.¹¹⁴ Tarptautinis sporto arbitražo teismas (angl. The Court of Arbitration for Sport – CAS) anuliavo sankcijas 28 Rusijos atletams ir sutrumpino viso gyvenimo diskvalifikaciją dalyvauti Olimpiniuose žaidynėse iki vienerių Pjongčango žaidynių. 11 Rusijos sportininkų kaltinimai nepanaikinti, bet traktuoti ne kaip sisteminio dopingo vartojimo dalyviai, tačiau kaip pavieniai draudžiamus preparatus naudoję sportininkai.¹¹⁵ Nors galutinės išvados dėl Rusijos dopingo skandalo nėra paskelbtos ir tyrimo bei teisiniai procesai nėra užbaigti, galima teigi, kad Rusija iš šio purvino dopingo skandalo išbrido pakankamai švari. Pastarosiomis dienomis įvykę sprendimai gražinti teises Rusijos Olimpiniam sportui greičiausiai suskaldė pasaulio visuomenę į dvi dalis: vieni teigs, kad jokie valstybinio dopingo skandalo masto nebuvo ir tai tebuvo pavienių atletų dopingo taisyklių pažeidimai. Kiti, tarp kurių yra ir WADA tyrėjas Jack Robertson, matys anti-dopingo institucijų problemas skaidrumo ir sąžiningumo prasme bei kalbės apie tai, kad į šį didžiulį sporto korupcijos skandalą pažiūrėta aplaidžiai, galbūt tai darant sąmoningai, gelbėjant Rusijos valstybės prestižą.

¹¹⁴ Jack Robertson, „The 2018 Winter Olympics Are Already Tainted“, *The New York Times*, 2017-12-27. <https://www.nytimes.com/2017/12/27/opinion/2018-winter-olympics-russia.html> [žiūrėta 2018-05-14].

¹¹⁵ UPDATE 1-Olympics-IOC to appeal all CAS decisions on 28 cleared Russians, *Reuters*, 2018-05-03. <https://uk.reuters.com/article/olympics-ioc/update-1-olympics-ioc-to-appeal-all-cas-decisions-on-28-cleared-russians-idUKL8N1SA6V5> [žiūrėta 2018-05-14].

Išvados

Tyrimu siekta išsiaiškinti Rusijos valstybės minkštosios galios instrumentus per jos vykdomą sporto politiką. Į Rusijos atvejį žvelgta per klasikinės Joseph S. Nye teorijos minkštosios galios instrumentus, tokius kaip valstybinės institucijos, siejant jas konkrečiai su Rusijos sporto institucijomis bei valstybine ideologija, kuri buvo aiškiai transliuojama per pasiruošimą 2014 m. Sočio Olimpiniams žaidynėms bei viso renginio metu. Tyrimo eigoje paaiškėjo, jog instituciniu lygmeniu sportas yra iškeliamas aukštai, kaip prioritetinga valstybės sritis, turinti atskirą ministeriją, ką galima laikyti retesniu reiškiniu pasauliniu mastu. Kalbant apie valstybės vertybinį, ideologinį pasaulį, šis Rusijos sporto kontekste labiausiai ir ryškiausiai skleidėsi Sočio Olimpiados metu. Žaidynės pasitarnavo ir kaip erdvė šaliai skleisti žinutę, kad Rusija atsigavo po režimo pereinamojo (angl. *transition*) laikotarpio ir pilnai atsitojo ant kojų, kas leidžia vėl grįžti į tarptautinę areną kaip globaliam ir įtakingam tarptautinių santykių veikėjui. Rusija siekė parodyti, kad sugeba priimti viso pasaulio sporto elitą į didingą sporto renginį, pasiūlydama tokį patį saugumą, infrastruktūrą ir priėmimą kaip ir Vakarų didžiosios valstybės. Šie Sočio žaidynių metu skleisti atsigavimo, normalizacijos naratyvai leidžia išvelgti valstybės minkštosios galios didinimo ambicijas. Rusijos, kaip atgimstančios ir atsigauinančios po didžiųjų režimo pokyčių naratyvą, įtvirtino Sočio žaidynėse skleisti nenugalimumo mitai: tai, jog šalis yra laiminti, pirmaujanti pasaulio jėga, buvo parodyta visam pasauliui, o iškeltas tikslas laimėti žaidynes buvo įgyvendintas.

Visgi toks švelniosios galios traktavimas yra specifiškas. Mokslininko Marcel H. Van Herpen trigubos Rusijos minkštosios galios redukcijos modelis, žvelgtas per sporto politikos prizmę, padeda pagrįsti teiginį, kad Rusijos sportą galima laikyti instrumentiniu, redukuotu lyginant su klasikine Nye prieiga bei pajungtu vykdyti valstybės užsienio ir vidaus politikos tikslus. Pirmoji redukcija įtvirtina Rusijos valstybės hegemoniją bei viršenybę konstruojant minkštąją galią, praktiškai panaikinant nevyrausybinę organizacijų įtaką šią galią didinti ar mažinti. Tai susiję su tarptautinių anti-dopingo agentūrų diskreditavimu ir savųjų kūrimu, kas neleidžia šioms organizacijoms veikti kaip atskiram dėmeniui nuo valstybės. Antroji redukcija, atspindinti nulinės sumos žaidimo požiūrį „viskas arba nieko“ reflektuoja begalinį Rusijos norą laimėti, tapti minkštosios galios „čempionais“, tačiau mažas pasaulio lyderių skaičius Sočio žaidynių atidarymo ceremonijoje neleidžia teigti, kad jie šiais čempionais tapo. Trečioji redukcija, kuria leidžiamas bet kokie nelegalūs veiksmai, jei padeda pelnytis minkštosios galios dividendų, geriausiai atspindi valstybinio dopingo skandalo atveju, kuomet pasaulio anti-dopingo agentūros ataskaitomis buvo

pagrįsta egzistuojanti valstybinė teigiamų dopingo testų išvengimo sistema. Nors daliai atletų bei pačiai Rusijai sankcijos jau panaikintos, tarptautinių anti-dopingo institucijų kuluaruose tebevyksta diskusijos bei tyrimai dėl šio vieno didžiausių pasaulinio sporto skandalų pastaraisiais metais. Oficiali Rusijos neigiančioji pozicija valstybine dopingo sistema leidžia pereiti prie minkštosios galios instrumentų vertinimo, kurie, žinoma, yra nevienareikšmiai pačioje Rusijoje bei tarptautinėje arenoje. Dopingo skandalo valstybiškumo neigimą, iškovotą teisę rengti Sočio Olimpines žaidynes bei Putino angliškai pasakytą kalbą sprendžiant 2014 m. žiemos Olimpiados šeimininką, nenugalimumo ir normalizacijos naratyvų sklaidą galima laikyti veiksniais, kurie didino Rusijos valstybės minštąją galią, bent jau sąlyginai.

Kadangi minkštosios galios prieiga yra labai plačiai pasiduodanti interpretacinėms galimybėms, sunku nustatyti tikslų dopingo skandalo poveikį tiek Rusijos visuomenei, tiek likusiam pasauliui. Tačiau akivaizdi išvada ta, jog jis turėjo skirtingas pasekmes šioms dviem erdvėms: panašu, kad šis dopingo skandalas tik dar labiau lėmė Putino režimo legitimizaciją. Užsienyje šis skandalas priimtas labiau neigiamai: įvairios sankcijos Rusijos sportui, pasaulio lyderių žaidynių boikotas, įvairūs atlikti tyrimai bei apžvalgos apeliuoja į tai, kad Rusija iš esmės prarado minkštosios galios „taškus“ užsienio politinėje arenoje. Vis dėl to, tai tik maža daug didesnės dėlionės dalis, kuri susideda iš agresyvios Rusijos vykdomos užsienio politikos. Autokratinė valstybė, neturinti laisvų rinkimų, žiniasklaidos, vykdanči karines intervencijas į kaimynines valstybes- visi šie paminėti aspektai yra esminiai Rusijos valstybę apibūdinantys bruožai, kurie savo esme yra negatyvūs, atima praktiškai visus minkštosios galios taškus, jei minkštąją galią traktuosime per patrauklumo kategoriją. Darosi aišku, kad, jei ir nebūtų išaiškėjęs dopingo vartojimo mastas, ir Rusija būtų pripažinta kaip visateisė Sočio žaidynių nugalėtoja, kiti stambesni minėti vykdomos politikos bruožai būtų neleidę smarkiai padidinti Rusijos valstybės minkštosios galios.

Literatūros sąrašas

1. Nye, Joseph S., „Soft power: The Means to Success in World Politics“. United States: *PublicAffairs*, 2004.
2. Nye, Joseph S., „The Future of Power“. New York: *Public Affairs*, 2011.
3. Freeman, Kevin, „Sport as swaggering: utilizing sport as soft power“. *Sport in Society*, 2012.
4. Transparency International (ed.). „Global Corruption Report: Sport“. *Routledge*, 2016.
5. PricewaterhouseCoopers, „Changing the Game: Outlook for the Global Sports Market to 2015“, London: PricewaterhouseCoopers LLP, 2011.
www.pwc.com/gx/en/hospitalityleisure/changing-the-game-outlook-for-the-global-sports-market-to-2015.jhtml
6. Karabeshkin, Leonid and Alexander Sergunin, „Understanding Russia’s Soft Power Strategy.“ *Political Studies Association*, 35(3-4), 2015.
7. Yahuda, Michael. "China's new assertiveness in the South China Sea." *Journal of Contemporary China* 22.81, 2013.
8. Joseph S. Nye, „What China and Russia Don’t Get About Soft Power“, *Foreign Policy*, 2013.
<http://foreignpolicy.com/2013/04/29/what-china-and-russia-dont-get-about-soft-power/>
9. Winnerstig, Mike, „Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States.“ *FOI, FOI-R--3990—SE*, 2014.
10. Jackson, Steven J., and Steven Haigh, eds. „Sport and foreign policy in a globalizing world“. *Routledge*, 2013.
11. Rocha, Claudio M. „Rio 2016 Olympic Games and diplomatic legacies“. *International Journal of Sport Policy and Politics* 9:2, 2017.
12. Budd, Adrian, and Roger Levermore, eds. „Sport and international relations: an emerging relationship“, *Routledge*, 2004.
13. DeVoss, David A. "Ping pong diplomacy." *Smithsonian Magazine*, 2002.
14. McFee, Graham ‘The Promise of Olympism’, in J. Sugden and A. Tomlinson (eds), „Watching the Olympics: Politics, Power and Representation“. London: *Routledge*, 2012.
15. Grix, Jonathan, Barrie Houlihan. "Sports mega-events as part of a nation's soft power strategy: the cases of Germany (2006) and the UK (2012)." *The British journal of politics and international relations* 16.4, 2014.

16. Manzenreiter, Wolfram. "The Beijing games in the western imagination of China: The weak power of soft power." *Journal of Sport and Social Issues* 34.1, 2010.
17. Boyle, Raymond, „Power Play: Sport, the Media and Popular Culture: Sport, the Media and Popular Culture“. *Edinburgh University Press*, 2009.
18. Nafziger, James AR. "Diplomatic fun and the Games: A commentary on the United States boycott of the 1980 Summer Olympics." *Willamette L. Rev.* 17 , 1980.
19. Wagg, Stephen and David L. Andrews, eds. „East plays west: Sport and the Cold War“. *Routledge*, 2007.
20. English Oxford Living Dictionaries
https://en.oxforddictionaries.com/definition/fair_play
21. Orwell, George, „The Sporting Spirit“. ders., *I belong to the left*, 1945.
22. Baron, David A., David M. Martin, and Samir Abol Magd. "Doping in sports and its spread to at-risk populations: an international review." *World Psychiatry* 6.2, 2007.
23. Osipova, Yelena, „Russification” of „Soft Power”: Transformation of a Concept." Exchange: *The Journal of Public Diplomacy* 5.1, 2014.
24. Grigas, Agnia, „Legacies, coercion and soft power: Russian influence in the Baltic States“. London: *Chatham House*, 2012.
25. Müller, Martin, „State dirigisme in megaprojects: governing the 2014 Winter Olympics in Sochi." *Environment and Planning A* 43, no. 9, 2011.
26. Persson E., B. Petersson., „Political mythmaking and the 2014 Winter Olympics in Sochi: Olympism and the Russian great power myth“. *East European Politics*, 2014.
27. Dahl, Robert A., *Who Governs: Democracy and Power in an American City* (New Haven, CT: *Yale University Press*, 2005.
28. Bachrach, Peter and Morton Baratz, „Decisions and Nondecisions: An Analytical Framework“, *American political Science Review* 57, no. 3, 1963.
29. Lukes, Steven, „Power and the Battle for Hearts and Minds“, *Millennium*, 2005.
30. Nye, Joseph S., „Bound to Lead: The Changing Nature of American Power“, New York: *Basic Books*, 1990.
31. Van Herpen, Marcel H., „Putin’s propaganda machine: soft power and Russian foreign policy“, *Rowman&Littlefield*, 2016.
32. Nye, Joseph S., „Public Diplomacy and Soft Power.“ *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 1, 2008.
33. Kroenig, Matthew, Melissa McAdam, and Steven Weber. "Taking soft power seriously." *Comparative Strategy* 29.5, 2010.

34. Nye, Joseph S., „Power in the global information age: From realism to globalization“, *Routledge*, 2004.
35. Nye, Joseph S., „Soft power: The Means to Success in World Politics“, United States: *PublicAffairs*, 2004.
36. Gilboa, Eytan, „Searching for a theory of public diplomacy“, *The annals of the American academy of political and social science* 616.1, 2008.
37. Feklyunina, Valentina, „Soft power and identity: Russia, Ukraine and the ‘Russian world(s)’.“ *European Journal of International Relations*, 2015.
38. McClory, Jonathan, „The New Persuaders: An International Ranking of Soft Power“, *Institute for Government*, 2010.
39. Nye, Joseph S., „What China and Russia Don’t Get About Soft Power“, 2013.
<http://foreignpolicy.com/2013/04/29/what-china-and-russia-dont-get-about-soft-power>
40. Wilson, Jeanne L., „Soft power: a comparison of discourse and practice in Russia and China“, *Social Science research network*, 2012.
41. Nye, Joseph S., „The Powers to lead“, *Oxford university press*, Oxford, 2008.
42. Putin, Vladimir, „Rossiia i meniaiuchshiiis mir“, *Moskovskie novosti*, 2012-02-27
<http://www.mn.ru/politics/20120227/312306749.html>
43. Tarkhanov, Mikhail Moskv, „Vladimir Putin i „myagkaja sila“, *Svobodnyy Mir*, 2012.
44. „Osnovnye napravleniya politiki Rossiyskoy Federatsii v sfere mezhdunarodnogo kulturno-gumanitatnogo sotrudnichestva“, Moscow, 2010.
45. McLaren, Richard H., "McLaren Report WADA", 2016.
46. „List of stripped Olympic medals“, Wikipedia, *The free Encyclopedia*.
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_stripped_Olympic_medals
47. "The Court of Arbitration for Sport (CAS) delivers its decisions in the matter of 39 Russian athletes v/ the IOC:28 appeals upheld, 11 partially upheld", *Court of Arbitration for Sport*, 2018-02-01.
48. Foreign ministry says campaign against Russian athletes strikes blow on Olympic movement“, *Russia News Agency*, 2016-07-21
<http://tass.com/politics/889856>
49. Vladimir Putin, "Statement in Response to the Report by the World Anti-Doping Agency," 18-07-2016,
<http://en.kremlin.ru/events/president/news/52537>
50. Vladimir Putin, "Putin: Ipc Humiliates Itself by Barring Russian Paralympians from Rio Games," 2016-08-25.

<http://tass.com/sport/895887>

51. International Olympic Committee, "Decision of the Ioc Executive Board Concerning the Participation of Russian Athletes in the Olympic Games Rio 2016," 2016-07-24.
<https://www.olympic.org/news/decision-of-the-ioc-executive-board-concerning-the-participation-of-russian-athletes-in-the-olympic-games-rio-2016>
52. Al Jazeera news, „Russia banned from South Korea Winter Olympics by IOC“, 2017-12-05.
<https://www.aljazeera.com/news/2017/12/russia-banned-south-korea-winter-olympics-ioc-171205185516161.html>
53. Bart, Jeroen, "From Offense to Defense: The Political Discourse and Use of Sports in Putin's Russia from a Historical Perspective." *Master Thesis European Studies*: 2017.
54. Russian Sports Minister: „McLaren's Words on "Institutional Conspiracy" Erroneous," 2016-12-09, -<http://tass.com/sport/918196>
55. "Two-Thirds of Russians Surveyed Slam Ban on Paralympics as Political Tool," 2016-08-18
<http://tass.com/society/894895>
56. „Russia's Olympic ban strengthens Putin's reelection hand“
<https://www.cnbc.com/2017/12/06/russias-olympic-ban-strengthens-vladimir-putins-reelection-hand.html>
57. Ruiz, Rebecca R., „Russians No Longer Dispute Olympic Doping Operation“, 2016-12-27.
<https://www.nytimes.com/2016/12/27/sports/olympics/russia-doping.html?hp&action=click&pgtype=Homepage&clickSource=story-heading&module=first-column-region®ion=top-news&WT.nav=top-news>

„RUSADA blasts New York Times for 'distorting' acting chief's doping remarks“
<http://tass.com/sport/922973>
58. "Deputy Pm Urges Russian Sports Officials to Be Careful When Speaking to Foreign Media," 2016-12-28. <http://tass.com/sport/923038>
59. Team USA has more medals in the Summer Olympics than the next two countries combined
<http://www.businessinsider.com/summer-olympics-all-time-medal-count-2016->
[žiūrēta 2018-05-01]
„Team USA is Chasing Norway in the All-Time Winter Olympics Medal Count“
<http://www.businessinsider.com/usa-norway-all-time-winter-olympics-medals-2014-2>
[žiūrēta 2018-05-01].
60. „List of stripped Olympic medals“
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_stripped_Olympic_medals#Medals_stripped_by_country [žiūrēta 2018-05-02].
61. Richard Williams, „Collaborators and traitors: Russia goes to war with Winter Olympics ban“
<https://www.theguardian.com/sport/2017/dec/10/russia-reaction-winter-olympics-ban-sochi-2014-putin-mutko>

62. Arnold, Richard, "Mega Events as Agents of State Socialization: Human Rights Protests in Beijing, 2008, and Sochi, 2014," in *Mega Events in Post-Soviet Eurasia: Shifting Borderlines of Inclusion and Exclusion*, ed. Andrei Stanislavovic Makarychev and Aleksandra Yatsyk. New York: *Palgrave Macmillan*, 2016.
63. Makarychev, Andrei Stanislavovic, "From Sochi – 2014 to Fifa – 2018: The Crisis of Sovereignty and the Challenges of Globalization," in *Mega Events in Post-Soviet Eurasia : Shifting Borderlines of Inclusion and Exclusion*, New York: *Palgrave Macmillan*, 2016.
64. Gazaryan, Suren and Dmitry Shevchenko, „Sochi-2014: independent environmental report”, *Environmental Watch of North Caucasus*, 2014.
65. Rights Group of the Week: Environmental Watch of the North Caucasus“, Rigths in Russia, 2017-05-22.
<http://www.rightsinrussia.info/home/rights-group-of-the-week/ecologicalwatchofthenorthcaucasus>
66. „Sochi 2014: world authors join protest against Putin“, 2014-02-06.
<https://www.theguardian.com/sport/2014/feb/06/sochi-games-anti-gay-blaspemy-laws-russia-putin-letter--writers>
67. Petersson, Bo,“Still Embodying the Myth?“, *Problems of Post-Communism*, 2014.
68. Markedonov, S., „The 2014 Sochi Olympics. A Patchwork of Challenges“, Washington DC: *CSIS*, 2014.
69. Moisi, D.,“Avec les JO, Poutine Joue la Place de la Russie Dans le Monde”,*Les Echos*, 2014-01-27.
70. Makarychev, Andrey, and Alexandra Yatsyk. "The four pillars of Russia’s power narrative." *The International Spectator* 49.4, 2014.
71. „Prime Minister Vladimir Putin Met with Minister of Sport, Tourism and Youth Policy, Vitaly Mutko," 2008-07-04.
<http://archive.government.ru/eng/docs/1543>
72. "Prime Minister Vladimir Putin Congratulated the Sport Tv Channel on Its 5th Anniversary," 2008-06-12.
<http://archive.government.ru/eng/docs/1462>
73. Riordan, James, „Sport in Soviet Society: Development of Sport and Physical Education in Russia and the Ussr“: *Cambridge University Press*, 1980.
74. Howell, Reet, “The USSR: Sport and Politics Intertwined“. *Comparatve Education* Vol. 11, No. 2. *Taylor & Francis*, Ltd, 1972.
75. Valavanis, Panos, “Players, patriotism and politics at the ancient Olympic Games”, *El Pais Sociedad*, 2012.
https://elpais.com/sociedad/2012/05/21/actualidad/1337598478_756108.html

76. Walters, Guy, „Berlin games: how Hitler stole the Olympic dream“. *Hachette UK*, 2012.
77. Robertson, Jack, „The 2018 Winter Olympics Are Already Tainted“, *The New York Times*, 2017-12-27.
<https://www.nytimes.com/2017/12/27/opinion/2018-winter-olympics-russia.html>[žiūrėta 2018-05-14].
78. “UPDATE 1-Olympics-IOC to appeal all CAS decisions on 28 cleared Russians”, *Reuters*, 2018-05-03.
<https://uk.reuters.com/article/olympics-ioc/update-1-olympics-ioc-to-appeal-all-cas-decisions-on-28-cleared-russians-idUKL8N1SA6V5>

SUMMARY

In traditional world of politics power has been usually understood in the context of military or economic capabilities. It was conventionally defined as a form of coercion. However, in 1990's Joseph S. Nye introduced the concept of soft power, which broadened the idea of power itself. The principle of using soft power means to pursue foreign and domestic policy goals through positive attraction and co-optive means. Russia also started implementing soft power tools in their political life, especially in the early 2000s, but in their own instrumental manner. Although the most visible Russia's soft power strategy reflects near-abroad policies, this study concentrates on soft power tools in the context of sport politics. It includes Russia's sport institutions and the ideological narratives, which were prominent at the 2014 Winter Olympics in Sochi. It also includes current doping scandal in Russia questioning systemic state involvement in creating "champions". Therefore, the aim of this study is to introduce the sports as an instrument of soft power.

Theoretical background of this study is based on the differences between the classical theory of Joseph S. Nye's soft power concept and the specific Russian approach to soft power means, which were described by political scientist and analyst Marcel H. Van Herpen as triple reduction model. Firstly, soft power has become a tool used only by the state, excluding civil society and non-governmental organisations from any soft power related actions. Secondly, soft power is understood as the zero-sum game. Thirdly, it includes illegal activities to pursue foreign as well as domestic soft power gains. The triple reduction model was implemented by analysing Russia's sports politics and the 2014 Sochi Games narratives.

This analysis confirmed Russia's usage of sports as an instrument of soft power to spread the narratives of the winning country not only in sport courts. The 2014 Sochi Games were exploited as the symbol of Russia's re-emerging global power ambitions and to secure the legitimacy of the Putin's regime. The triple soft power reduction principle in the context of Russia's sports was revealed in illegal state-involvement in doping manipulations, conflicts with anti-doping non-governmental actors and zero sum-approach to the 2014 Sochi Games competition against other nations. The doping scandal, which was denied by Russia officials as state-sponsored or state-involved, led to increased soft power in the Russian public, shifting the blame to the West and presenting Russia as the victim of sports politicization. However, the doping scandal tend to have negative impact of the Russian soft power outside Russia. An autocratic country with restrictive political voting, media and human rights, even in the absence of doping scandal, would have very little to lose in respect of soft power potential.